

Katedra

MARIBOR
LETNIK VIII.

št. 4 - 5

KATEDRO mariborskih študentov izdaja Zveza študentov Jugoslavije odbor visokošolskih zavodov v Mariboru. - List urejate uredniški odbor glavni in odgovorni urednik DANKO PASEK, tehnični urednik JANEZ UJCIC - Uredništvo in uprava Slovenska ulica 5 tel. 22 004. - Cena izvida 50 par. - Tisk: Časopisno podjetje Mariborski tisk - Ziro račun: 518-678-548 - Nenaročenih rokopisov in slik ne vračamo.

Leto 1967 je bilo vsekakor leto revolucij, leto velikih svetovnih dogodkov in manjših pripetljajev, ki so pretresli vsakega zemljana. Mo-

LETO

rebiti se v drugi polovici dvajsetega stoletja kaže v človeštvu sploh nekakšna večja živčna napetost, ki lahko svet privede do novih vojn, ali celo do svetovne vojne, torej do svetovnega in do človekovega razkroja. A ne bodimo pesimisti, čeprav smo često razklani. Kljub vsem življenjskim peripetijam moramo pač hrabro vtisniti v naš vek pečat obdobja, ki so za nami in ki jih živimo.

Ubili so gverilca, starega »che Guevaro«. Ernesto je zapustil ženo in otroka in odšel v gozdove, po poreklu je bil vedno na strani tistih, ki so hoteli in ki še zmerom skušajo zrušiti stari, gnili, surovi red militarističnega in kapitalnega sveta. Ali je mrtev ali ne? »Che« Guevara je legenda današnje Srednje in Južne Amerike, legenda preprostih in zgaranih ljudi.

Vojna v Vietnamu, strahovito mučenje ljudstva, ki se bori proti agresorju za SVOJE pravice, ta vojna je eden izmed najtemnejših risov v pečatu zadnjih dvajsetih let. Ljudje ubijajo soljudi, v ozadju pa se režita KAPITAL posameznih močnikov, pa politikov, MILITARIZEM z vsemi nasilnimi ukrepi zoper mir. Da, prav kapital in militarizem pehata svet dandanašnji v skrajno bedo.

Velik in pomemben svetovni dogodek je bila tudi petdeseta obletnica sovjetske Oktobrske revolucije. Od skrajno zastarele fevdalne Rusije do danes je le petdeset let, pa je SSSR že svetovna velesila na umetniškem, znanstvenem in političnem področju. Socialistični svet

je nastopil v zmagovitem, vihnem času, da se bo boril za interese DELAVSKEGA RAZREDA, ne pa za zasebnitvo. Prav ti interesi so temeljno načelo socializma, in tudi zahodni, kapitalistični svet že priznava silo delavstva vedno bolj. Poleg tega so Rusi ob petdeseti obletnici Oktobra prvi poslali proti Veneri satelit, ki je poslal na Zemljo posnetke tega planeta.

Tudi vroči arabski pesek se je razgrel, posebno meseca junija.

zašel na slepo pot; hoče zgraditi nov socializem, hoče ustvariti delavca, ki bo verjel v njegova gesla in ne v svoje pravice. Čigave interese torej zagovarja majavi Mao? Kakšen pomen ima njegova rdeča knjižica? Ali hoče res s kulturno revolucijo kultivirati Kitajsko? Nikakor. Zdi se, da je Mao Ce Tung bolj pesnik kakor pa revolucionar. In to takšen pesnik, ki bi v Platonovi državi ne imel prostora pod soncem. Kajti podiranje starih kulturnih spomeni-

REVOLUCIJ

Spor na Srednjem vzhodu je še vedno kočljiv, nažira pa s strani kapitalnega sveta še Ciper. Židje, tisoč let zatirani Ahasverji, so z nepravilnim nasiljem, z vojno, ugrabili Arabijo ozemlja, jih zasedli, izseljevali Arabce in se postavili kot novi gospodarji Srednjega vzhoda. Kakšni pa so ti gospodarji in s kom so v zvezi? Jasno je, da nasilna vojna privede samo in samo do novih nasprotij, do fanatizma, do zatiranja ljudi. Zanimivo bi bilo le še omeniti, da so Izraelci uvažali iz Zahodne Nemčije plinske maske. Ali so pozabili, kje so umirali v plinskih celicah?

Revolucionar Mao Ce Tung je

kov, javno »spovedovanje« javnih družbenih kitajskih delavcev, to je nezaslišano nasilje nad osebnostjo delovnega človeka.

Ko stopamo v leto 1968, ko »reformiramo« staro leto v novo, si prizadevamo, da se bomo uprli zoper nasilje nad osebnostjo, zoper vojno; z novim letom nas še čakajo borbe za zares enakopravni svet. Še posebej študentje bomo nastopili skupno iz starega leta z vsemi »ponižanimi in razžaljenimi«, ki se borijo za svoje pravice. In v tej borbi naj bo čim več sreče, človeške sreče!

Vladimir Gajšek

Srečno
nova

Dobili so streho nad glavo, zamajala so se tla pod nogami

Glede na negotovanje in pritožbe študentov iz drugih republik ob ukinitvi kreditov in zaradi nepravilne razlage in govoric le-teh študentov je Katedra v začetku tega meseca sklicala razgovor v študentskem domu. Udeležili so se ga prizadeti študentje, predsednik materialne komisije mariborskega združenja visokošolskih zavodov Dolge Cizej in pa predstavniki odbora ZS MVZ.

Obvestilo, ki so ga sprejeli študentje iz drugih republik, čez da kredita ne dobe, ker nimajo domovila v Sloveniji, je močno vznemirilo vse, ki so z dneva v dan že težko pričakovali obljubljeni denar. Mnogim izmed njih je celo pretlo, da se bodo morali izseliti iz doma. Tovarš Cizej je na pogovoru s študenti izjavil, da je bilo obvestilo napačno formulirano, kajti kredit je bil samo ustavljen do nadaljnjega (čeprav študent ne more študirati in živeti samo do nadaljnjega). Objasnil jim je, da je do tega prišlo zaradi tega, ker pač republiški sklad za kredite razpolaga s prav tako vsoto kot lani, to je s 317 milijoni, medtem ko je prošilcev znatno več. Da bi kreditiranje lahko steklo normalno, primanjkuje skladu 87 milijonov. In prav na seji upravnega odbora republiškega sklada za kredite (23. novembra v Ljubljani) so se morali odločiti vsaj za začasno rešitev. Začasno so odločili, da z ozirom na to, da je namen sklada omogočiti šolanje, pospeševati razmnoževanje kadrov, za katere je SR Slovenija posebej zainteresirana, naj se ne dodeli začasno kredita študentom, ki nimajo domovila v Sloveniji. To je vsekakor Maribor najbolj prizadelo, saj imajo mariborske višje šole od 481 prošilcev kar 142 iz drugih republik, medtem ko je v Ljubljani to razmerje drugačno: od 1747 prošilcev jih je samo 130 iz drugih republik.

Zdaj že vsi vemo, da je na ponovni seji sklada prišlo do drugačne odločitve, čeprav še to tudi ni dokončna (pripravi se novi zakon o republiškem skladu za kreditiranje študentov). Republiški sklad je sklenil, da

bodo vsi študentje iz drugih republik dobili kredite od 1. januarja 1968. Dokončne odločitve pa še seveda ni, ker ne vedo, kako bodo rešili vprašanje, ko jim bo zmanjkalo denarja. Vprašanje je, ali bodo v poletnih mesecih vsem ustavili kredite, ali pa jih bodo zopet ustavili samo študentom iz drugih republik. »Vsaki ključ, osim geografskog, bio bi prihodljiv,« piše Jovo Popović v Areni (december, št. 364). Mogoče pa bi bil tudi ta ključ sprejemljiv, če bi prišlo do sporazuma med republikami (kajti sklad za kreditiranje ima vsaka republika zase, čeprav na drugi strani lahko vsakdo študira na katerikoli šoli v Jugoslaviji). Rešitev bi bila v tem, da bi vsaka republika dajala iz svojega sklada za svoje študente. Sicer pa je takšna rešitev mogoča šele v naslednjem študijskem letu, za leto pa bi naj veljala pravila javnega razpisa, ki je bil objavljen na začetku študijskega leta, kjer so bili pogoji za dodelitev kredita za vse študente enaki.

Prav čudno pa je, da prav v Sloveniji ni dovolj denarja pri skladu za kreditiranje, kajti vprašamo se lahko, kako pa lahko naša sosedna SR Hrvatska dobi sredstva. Vsak mesec daje namreč kar 270 milijonov, to je letno okoli 2,5 milijarde. V Hrvatski tudi nimajo samo republiškega sklada za kreditiranje, ampak imajo še občinske sklade in celo nekatera podjetja imajo svoje sklade za kredite. Zdi se mi najpametneje, da bi se tudi slovenski republiški sklad povezal s podjetji, saj bi to bilo dobro tako za sklad kot za podjetje, ki bi lahko kot soudeleženec sklada tudi sodelovalo pri podeljevanju kreditov. Pri naših sosedih v Hrvatski je povezava z nekaterimi podjetji takšna, da podjetje vrača za študenta kredit, ko se le-ta zaposli pri njih in če se izkaže kot dober delavec.

Upajmo, da slovenski republiški sklad že razmišlja o tem, in ne samo razmišlja, da že dela na tem. Namreč saj vemo, da brez moke ni kruha! Brez dela pa ni jela! O. C.

DVA FOTO ZAPISA

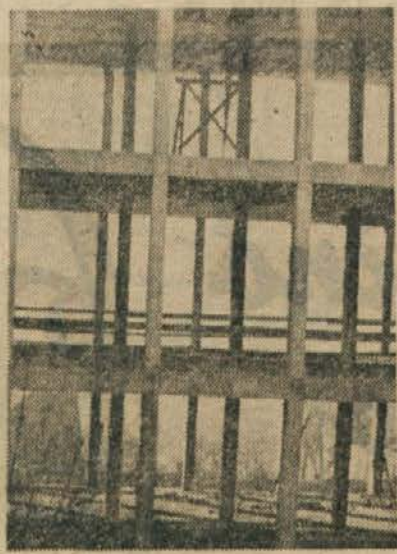

S proslave 29. novembra na PA

KATEDRA

MARIBORSKIH ŠTUDENTOV

Novoletno število so uredili: glavni in odgovorni urednik: Darko Pašek, notranja rubrika: Olga Čerčič, kultura in obrabi: Drago Jančar, srednješolska rubrika: Braco Zavrnik, humor: Ervin Hartman, grafična oprema v tej številki: Ivan Premzl in Ervin Kralj, tehnični urednik: Janez Ujčič, meterji: Marjan Zmavec, Edi Černeč, Ivan Veber. Tisk: CP Mariborski tisk.

Kako dolgo še bomo morali gledati, kako razpada novi laboratorij VTS?

SKOZI PERIS KOP

Letos je bila II. redna skupščina PA. Na njej so nameravali podeliti najboljšim študentom nagrade v znesku pol milijona dinarjev.

Ker se profesorji niso mogli zediniti, komu naj dajo nagrado — ali študentom, ki dosegajo odlični študijski uspeh in so družbeno neaktivni, ali takim, ki so družbeno aktivni in imajo slabši učni uspeh, saj prav zaradi preobremenjenosti večina ne diplomira v rednem roku, nagrad niso podelili.

Odbor ZŠ na PA je začel resno delati. O tem nam pričajo uspele akcije, kot so: brucovanje, spoznavni večeri po skupinah, proslava dneva republike, popularizacija gledališkega abonmaja za veliki in mali oder, množičen obisk predstav tedna slovenskih gledališč, ogled drsalne revije, stiki s PA iz Zagreba in Ljubljane.

Pospešena dejavnost terja večja finančna sredstva, ki so na tej šoli zagotovljena, saj je bilo v jesenskem roku še skoraj pol milijona neizkoriščenih sredstev. Večino sredstev so porabili za subvencioniranje gledališkega abonmaja in za brucovanje.

MED SLOVENSKIMI ŠTUDENTI V ZAGREBU

Iz leta v leto se slovenski študentje zbirajo v domu slovenskih študentov in v slovenskem klubu v Zagrebu. Slovenski klub pomaga vsakemu novemu študentu, ki se vpiše na zagrebško fakulteto, da se znajde v novem okolju ter ga seznani s študentskim življenjem. Klub tudi vedno organizira razgovore in predavanja o aktualnih vprašanjih.

Prostori, ki jih imata klub in dom so dokaj skromni, je pa zato življenje v njih toliko živahnije. V okviru doma deluje pevski zbor, prihajajo leto pa nameravajo osnovati še dramsko skupino, ki bo pripravila večer satire. Dom prireja trikrat tedensko ples in iz izkupičkom deloma krije stroške (najemnine, knjige, časopisi in revije za knjižnico in še drugo), saj niso dotirani. Vsi drugi tovrstni klubi (dalmatinski klub, istrski klub, češki klub, poljski klub...) dobivajo lepe dotacije, zato lahko ti klubi prirejajo številne družabne večere, kar se vsekakor utrjuje medsebojne odnose in jih povezuje.

Sicer pa so nam študentje iz slovenskega kluba obljubili, da se bodo sami oglašali v Katedri in nam pisali o raznih problemih. Zelo nas bi veselilo!

Na odboru ZŠ MVZ že »kraljujejo« novi člani odbora. Po tem, kar lahko vidimo, če stopimo v njihova prostora, lahko sklepamo, da jim je ena izmed »glavnih« malog preostavljanje pohištva. Izgleda, da imajo očitno premalo življenjskega prostora in ga hočejo najrazumneje izkoristiti.

Pred dnevi je bila slavnostna podelitev diplom najboljšim študentom iz mariborskih višjih šol. Čeprav so bili vsi veseli, da imajo diplome že v rokah, jim je vseeno bilo težko ob pesmi »Gaudamus igitur, juvenes dum sumus«, ki jo je zapevski zbor KUD Student. Vse navzoče je pozdravil predstojnik združenja doc. Tine Lah, ki je diplomante po slavnostni podelitvi povabil tudi na razgovor.

ŠTUDENTJE IN TEDEN SLOVENSKE GLEDALIŠČ

Od 13. do 19. novembra je bila osrednja kulturna prirediteljska TEDENA SLOVENSKE GLEDALIŠČ. Šest poklicnih gledališč iz Slovenije in zamejstva se je predstavilo našim gledalcem.

Dobra reklama je pripomogla, da so bile predstave zadovoljivo obiskane; celo več kot to: nekatere predstave so bile razprodane že nekaj dni prej.

Zelo zanimiva in pohvalna je bila poteza vodstva pedagoške akademije, ki je svojim študentom subvencioniralo ogled predstav, za katere je bilo veliko zanimanja. Tako so študentje kupili več kot 300 vstopnic, kar pomeni, da je bilo na vsaki predstavi okoli 50 študentov z akademije.

Uspeh dejanja vodstva akademije in zanimanje študentov za predstave, o katerih je bilo po hodnikih in predavalnicah mnogo razprav, nam pove, da bi se študentje udeleževali kulturnih prireditev, če bi imeli denar in če bi jim kdo znal vzbuditi zaupanje.

HOLIDAY ON ICE

Zvenet naslov, ki privablja k pa-njem Kompara mnoge radovedneže. Med mariborskimi šolami je bila PA med prvimi, ki je sklenila ogledati si to revijo. Za ta sejem umetnosti in bliska se je zanimalo mnogo študentov, v Ljubljano pa jih bo šlo le 40, saj pozen datum in s tem povezan prazen žep večini onemogočata ogled. Tri tisočake za dve uri zabave — to zmore malokdo.

NEKAJ VTISOV S PROSLAVE 29. NOVEMBRA NA PEDAGOŠKI AKADEMIJI

Oktobrska revolucija v Rusiji je do dna spremenila življenje v tej deželi, pognala je v strah buržoazijo vsega sveta, dala je temelje novi socialistični družbi. 26 let pozneje smo na Balkanu ustanovili novo republiko, ki se sedaj imenuje Socialistična federativna republika Jugoslavija.

Tisti novembrski dnevi leta trinajstideset so še danes živi. Prisotni so povsod in zmeraj, posebej še letos, ko slavi Sovjetska zveza petdeseto obletnico svoje revolucije.

Ze v navadi je, da so dan pred praznikom proslave po šolah in kolektivih. Tudi letos so bile take proslave povsod, le pri študentih ne. Izjema potrjuje pravilo, govorimo, in tako je tudi bilo. Zelo ličen lepak je na PA vabil na to proslavo, ki je bila 28. novembra ob 12. uri v dvorani akademije. Najprej je zapev himno pevski zbor KUD Student, nato pa so recitali poezije NOB izvedli študentje jezikovne skupine ob glasbi, ki jo je izbrala asistentka Nevenka Hohnjec. Proslavo je sklenil pevski zbor, ki je navdušil prepoln auditorij.

Pedagogi so se enkrat zares izkazali. Ubrani spored, ki ga je sestavil in zrežiral profesor Janko Čar, sodelovanje zbora KUD Student, v katerem je že nekaj pedagogov, ter čudovito kolektivno delo, mozaik, ki je poudaril svečanost proslave in krasi dvorano in ki nam je nazadnje tudi nekaj povedal ter nam vzbudil do-ložene občutke.

BRUCOVANJE ŠTUDENTOV VTS

Letos so študenti VTS iz Maribora brucovali v gradu Statenbergu. Proti večeru je več avtobusov izpred VTS odpeljalo kakih 250 študentov proti gradu Statenbergu, kjer je bilo v baro-nem okolju že vse pripravljeno. Za glasbo in ples je dobro skrbel ansambel beata Rdeči dečki. Vprašanja zelenim brucem so bila malo preveč vulgarna (sploh če imamo v mislih bruce). Se v ranih jutranjih urah je tu pa tam kakšna skupina glasno pozdravljala speče ljudi.

VII. redna letna konferenca Zveze študentov MVZ

15. decembra je bila v Mariboru VII. redna letna konferenca Zveze študentov mariborskih višjih šol. Konference so se udeležili predstavniki Zveze študentov iz Bratislave, Katowic in ljubljanskega univerzitetnega odbora, profesorji mariborskih višjih šol (pogrešali smo predstavnike pedagoške akademije) in predstavniki Združenja mariborskih visokošolskih zavodov. Na konferenci so izvolili novi 17-članski odbor ZS MVZ. Člani novega odbora so: Vili Glas, Drago Jager, Leon Jazbec, Janja Lovše, Mirko Kaluža, Julij Kavšek, Gabi Majcen, Marko Medved, Zlatka Novak, Ana Pavše, Branko Petan, Jože Poglajen, Janez Pogorelec, Marjana Poljanec, Miran Potnik, Slavica Šumatič in Franc Žiberna. Za novega predsednika pa so izvolili Branka Petana, študenta VTS.

Dosedanji predsednik odbora ZS MVZ Dušan Ivošević je v svojem poročilu seznanil člane konference z dosedanjim delom odbora ZS ter z najbolj perečimi problemi mariborskih študentov. Predsednik je poudaril kot pomemben problem racionalizacijo visokega šolstva, o katerem zadnje čase žal samo govorimo. Jasen dokaz za to je, da so bili mariborski študentje od razprav o teh problemih izdvojeni. Tudi odbor ZS ni bil vključen v razpravo o teh problemih.

Na konferenci so obravnavali tudi materialni položaj študentov, ki postaja iz leta v leto bolj ogrožen. Med vzroki za takšno stanje je tudi nagel padec števila štipendij. (Leta 1966 jih je bilo 287, letos pa le 179.) V letošnjem študijskem letu je izredno pereče tudi vprašanje kreditiranja študentov. Lani je bilo na mariborskem območju sorazmerno malo prosilcev, medtem ko je letos to število izredno naraslo. To velja tudi za območje vse republike, zato se je znašel sklad za posojila v izredno težavnem položaju. Omeniti je treba, da je vodstvo sklada ukrepalo zelo nepolitичno, ker je začasno odklonilo izplačevanje posojil študentom, ki nimajo stalnega bivališča v naši republiki. Z odločno akcijo, pri kateri je sodeloval tudi odbor ZS v Mariboru, je vplivala na drugačno rešitev že sprejetega sklepa. Tako bodo dobili s 1. januarjem vsi prosilci posojila, ne glede na kraj bivališča. Sploh pa so zneski študentskih posojil premajhni (povprečje 185,00 N din). Posledica tega je, da se stalno slabša socialni sestav slušateljev visokih in višjih šol. Isti razlog vpliva tudi na regionalno strukturo študentov, kar nam kažejo podatki, da je bilo v študijskem letu 1966/67 vpisanih na mariborske višje šole kar 53,7 % slušateljev z območja severovzhod-

ne Slovenije. Na konferenci so govorili tudi o stanovanjskih vprašanjih študentov, ki so v Mariboru najslabši glede na število postelj v študentskih domovih. Kot primer navajamo podatek, da odpade v Ljubljani na 100 študentov 25 ležišč v študentskih domovih, medtem ko

Poseben problem, ki so ga tudi obravnavali na konferenci, je problem zaposlitve študentov. Vsi vemo, da nam nič ne pomaga govoriti o intenzifikaciji, racionalizaciji študija, o znanstveno pedagoškem delu, če se študentje že pri vpisu zavedajo, da jim po končani višji šoli

niso bili točni. Če bi bilo stanje res takšno, kot je bilo prikazano, bi to ne pomenilo resnejšega problema. Realno stanje nezaposlenih diplomantov bi bilo težko ugotoviti, ker večina študentov, prav zaradi stagnacije zaposlitve, zavlačuje študij ali pa odhaja v tujino. Pri zaposlovanju študentov deloma pomaga tudi zadruga študentov in dijakov, ki daje študentom občasne zaposlitve. Prav zaradi zmanjšanih možnosti zaposlovanja diplomantov jim zadruga večkrat pogleda skozi prste in jim daje zaposlitve, čeprav nimajo rednega statusa študenta. Takšna neperspektiva za zaposlitev, ki se kaže vsakemu študentu že pri vpisu na višjo šolo, negativno vpliva na njegovo delo in zanimanje za izvenšolsko dogajanje, kar prav zadnje čase opažamo.

Na konferenci so med drugim razpravljali tudi o vlogi mariborskih višjih šol, ki dajejo našemu mestu nedvomno drugačno obeležje in imajo neposreden vpliv na njegovo gospodarstvo in kulturo. Zaradi tega bi bilo nujno, da bi tudi študentska mladina v Mariboru predstavljala tisti dejavnik, ki bi vnašal v mesto drugačen utrip. Tu ne mislimo na sprehajališča, kino dvorane in restavracije, pač pa predvsem vključevanje v vsa področja družbenega življenja in dogajanja. In ravno tega vključevanja v družbeno okolje kraja, kjer se nahajamo v času študija, je premalo. Na tem področju bodo morale več storiti organizacije Zveze študentov, študentje sami pa tudi institucije, ki bi lahko vključevale študente v družbeno življenje Maribora.

Udeleženci konference so razpravljali še o vrsti drugih problemov, o katerih pa smo v našem listu že, ali še bomo obširno poročali.

OLGA ČERIC

DARKO PASEK

FOTO: VLADO SPJEVAK

OB KONCU KONFERENCE SMO SE POGOVARJALI Z NOVO IZVOLJENIM PREDSEDNIKOM ODBORA ZS MVZ

Brankom Petanom, študentom višje tehniške šole kemijskega oddelka, rojenega 2. septembra 1947 v Koprivnici. Do sedaj je bil predsednik Zveze študentov na VTS. Zastavili smo mu nekaj vprašanj.

— Katera bi bila po vašem mnenju najvažnejša naloga odbora ZS mariborskih višjih šol v prihodnjem letu?

— Glavna naloga odbora bi naj bila, da bi dosegli široko, javno in odgovorno angažiranje študentov. Namreč treba bo napraviti marsikaj na področju samoupravljanja, kajti drugo leto spomladi bo prav v Mariboru konferenca o samoupravljanju na šolah. Zato je nujno potrebno napraviti analize oblik samoupravljanja.

— Si bil do sedaj seznanjen z delom prejšnjega odbora?

— Bil sem, saj sem prisostvoval na vseh plenarjih in tudi na nekaterih sejah predsedstva kot predsednik ZS na VTS.

— Pravilo, da si delo prejšnjega odbora poznal, torej me zanima, s čem se rečimo ti nisi strinjal pri njihovem delu?

— Vsi dobro vemo, da naši predhodniki niso uveljavili nove finančne politike, kar čaka sedaj nas. Marsikdo je govoril na račun njihovega forumskega delovanja. To bomo skušali najbolje urediti, žal pa nekih novih oblik si ne moremo izmisliti.

— Imate štipendijo ali kredit?

— Nimam.

— Ti bo honorar, ki ga boš dobival na odboru za delo, kaj pomagal pri študiju?

— Vsekakor bo.

— Misliš, da te bo tvoje delo na odboru toliko obremenjevalo, da boš s tem zanemarjal študij?

— Gotovo me bo precej obremenjevalo, saj če hočeš nekaj doseči v organizaciji, moraš marsikaj žrtvovati.

odpade v Mariboru samo 15 ležišč na isto število študentov. V gradnji je sicer druga stolpnica študentskega doma, ki bo izenačila razmere z drugimi visokošolskimi središči. Združenje MVZ je kljub izrednim restrikcijam na področju investicij uspelo zagotoviti redno gradnjo. Znatno boljše pa je letos urejena prehrana mariborskih študentov, saj je bil sklenjen uspešen aranžman s samopostrežno restavracijo.

vse znanje in pa tudi diploma nič ne pomaga, razen če »slučajno« nimajo sreče. Zalostno je dejstvo, da je v SR Sloveniji kvalifikacijska struktura nezaposlenih boljša kot kvalifikacijska struktura zaposlenih. Na konferenci smo lahko tudi slišali o podatkih nezaposlenih diplomantov mariborskih višjih šol na mariborskem območju, ki pa žal

Buržoaziranje

socializma

Drago Jančar

Pred leti je v študentski Tribuni Rastko Močnik, član uredništva tega lista, napisal kot nekakšno tezo za razgovor o konceptu ljubljanskega študentskega glasila članek, ki je nosil naslov »Buržoaziranje socializma«. Sama vsebina teksta me ni toliko pritegnila, kakor prav naslov, ki je obetal vsaj nakazati zelo zanimivo problematiko, proces, ki se odvija mimo nas in brez nas v naši družbi, ki se ga sicer vsi zavedamo, vendar ne v njegovi kompleksnosti, temveč le na posameznih področjih. Močnikov članek je zaradi tega, ker je ostal v mejah obravnavanja univerzitetne problematike in ekonomskih odnosov pri nas, v ozadju pa je pustil ali pa se je samo dotaknil vprašanja posameznika, človeka, ki je vedno bolj razklan, odtujen, družbeno in politično pasiven, dezorientiran, ki beži v zasebnost; zaradi tega je ostal članek nepopoln, in to je tisto, kar me je privelo do tega, da sem sklenil tudi sam nekoliko obširneje pokazati na razsežnost tega preklestva, buržoaziranja socialističnih odnosov. Kako določiti obseg tega pojasa, kako ga spoznati in kako argumentirati? Kako ravnati in naravnati pot družbe in posameznika v njej? To so vprašanja, ki jih bodo reševali filozofi, psihologi in sociologi; moj namen je problem le nakazati, opozoriti nanj s stališča posameznika, ki živi tukaj in danes, in ki se splošnih načel in konkretnih protislovij, nastalih morda prav zaradi ignoriranja ali pa notranje nezadostnosti, teh načel zaveda.

xxx

Nikoli prej v zgodovini si človek ni v taki meri podredil prirode in jo prisilil, da mu služi, zadovoljuje njegove potrebe, kakor prav dandanes. Toda v isti sapi, ko smo izrekli to stereotipno misel, moramo reči, da posameznik tudi nikoli prej ni bil tako zelo podvržen in odvisen od proizvodnega mehanizma družbe, ki ima svoj red, svoje notranje zakonitosti, na katerih spreminjanje posameznik z ničemer, na noben način ne more več vplivati, kar pomeni, da se je ta mehanizem dvignil nadenj in da pravzaprav človeku-posamezniku VLADA. To je posebno značilno za kapitalistično družbo, kjer je posameznik neizprosno vpet v kolesje stroja, ki baje žene človeštvo naprej, k napredku, dejansko pa se ta napredek kaže le v vse večjem pridobivanju materialnih dobrin, ki človeku zagotavljajo »fizično« blagostanje, njegov duh pa vse bolj zasušnjujejo, vse bolj ga odmikajo od prave, RESNICNE svobode; vse bolj ga odmikajo od možnosti, da bi zastavil svojo celovitost, se pravi skupnost materialne in duhovne popolnosti, kajti razsežnost obeh se kaže le v medsebojnem potrdjevanju.

Socializem, ki ima prav tako namen čimbolj izpopolniti proizvodna sredstva, doseči čim višjo produktivnost in na ta način doseči popolno zadovoljitev vse večjih človekovih bioloških potreb, želi doseči tudi nekaj drugega: prepričati hoče »frommovski« beg pred svobodo, pred angažiranostjo, zapiranje vase, odtujevanje družbi. Svoj razvoj skuša prignati tako daleč, da bo posameznik zmogel sam oblikovati svoje SKUPNE INDIVIDUALNE oblike in pogoje bivanja. Toda, ali gre razvoj res v to smer? Po teorijah samoupravljanja vsega kor! Žal pa smo se tudi tukaj srečali s tistim večno ponavljajočim se spopadom med splošnimi načeli in konkretnimi protislovji, med teorijo in prakso.

V vsaki sodobni, svobodni in demokratični družbi, pa naj je ta še tako demokratična in svobodna, se posameznik nikoli ne more otresti vezi, ki ga priklepajo na nekakšne takšne ali drugačne »zakone«, pravila, avtoritete ali kakorkoli že to imenujemo, ki so nač njim in izven njega, ki uravnavajo njegovo bivanje in nehanje. Posledica tega je vedno ponavljajoči se občutek odtujenosti in nemoči, strahu pred »sistemom«, in v njem se pojavlja želja po osvobojevanju, po uničenju teh spon, ki ga na takšen svet priklepajo. Toda, ker je pričnan, da ga vodi skozi življenje njegov osebni interes, se prej ali slej spopade z mislijo, da je njegovo življenje posvečeno ciljem, ki niso njegovi, prav tako kot duhovnika preveča ideja, da je njegova osebnost posvečena samo božji službi ter da je človek samo zaradi božje slave, ne pa zaradi sebe samega. V sistemu, kakršnega si želimo, bi bilo potrebno človeku čokazovati, da je njegov »jaz« svoboden, kljub temu da je avtentičen splošnemu, družbenemu »jaz«. Se nekaj stvari je, ki v človeku vzbujajo občutek danes tako pogosto obravnavane in umetniško obdelane ODTUJENOSTI. Politične, kulturne, sociološke in druge teorije postajajo vsaka zase ter vse skupaj sistem, ki za povprečnega posameznika enostavno ni več razumljiv, družbe ni več sposoben dojemati v njeni celovitosti. Ne more si več vzpostaviti kakršnekoli predstave, ki bi mu dajala vsaj bežen kompleksen vpogled v celotno družbeno dogajanje. Na vsakem področju so strokovnjaki, ki jih ne bo razumel, povsod naleti na njemu popolnoma nerazumljivo vizijo nekakšne družbene nadstavbe, katere član je tudi sam, vendar nima niti najmanjše možnosti doumeti svoj vloga, svoj namen in svoj pomen v sistemu. V človeku se pojavljajo negotovost kot posledica racionalizacije in mehaničnega razumskega reševanja problemov ter prenos prav takšnega načina mišljenja na vsa področja družbenega dogajanja (tudi umetnosti) in v osebno posameznikovo ravnanje ter reševanje čisto zaseb-

niških vprašanj. Razen konkretnega okolja se ne zaveda več, komu je odgovoren, zakaj in za kaj je odgovoren. Nekakšen abstrakten pojem »družba« ga ne more več zadovoljiti, tako da pride končno do spoznanja, da je odgovoren konkretno nadrejenim in svojim osebnim interesom. Ravno to je pojav, proti kateremu se mora (ali pa se bi morala) socialistična družba boriti.

Glede na vse to je jasno, da se organizacija vse bolj ločuje od ljudi, na ta način se človek odtuja njegovim družbenim odnosom, istočasno pa ga ti vse bolj zasušnjujejo, ker se svoje organizacije bolj, dasiravno jo na zunanji časti in spoštuje. Posameznik se umika v zasebnost.

xxx

Vse močnejša skomercializiranost vsega tistega, kar imenujemo »prosti čas delovnega človeka«, je samo še dokaz več za vse, kar sem doslej navedel. Slaboumne, spektakularne manifestacije buržoaznega sveta, ki človeka le odmikajo od resničnosti in mu nudijo kup cenenih, bleščečih in po veliki prevari smrdečih učinkov, se vse bolj jasno kažejo tudi pri nas. Vsa »zabava« od zabavnega tiska, prek raznoraznih TV oddaj, radijskih programov, javnih prireditev, in če vzamemo konkretno v Mariboru — bleščečih maturantskih plesov —, je usmerjeno k poneumljanju človeškega duha; vse to vodi na pot buržoaznega snobizma, malomeščanskega egoizma. S tem se nikakor ne mislim zavzeti za nekakšno »maocetungovsko« teorijo o družbi (saj je niti ne poznam), želim samo opozoriti na vprašanje: kaj sploh zabava je, čemu je namenjena in zakaj je sploh potrebna. Dejstvo, da se človek med delom ne zabava, temveč dela, nas mora nujno privedi do sklepa, da se človek zabava takrat, kadar ne dela, torej v svojem prostem času. Ker je potemtakem delo sredstvo za življenje, je zabava življenje samo. Zabava je ne-delavna, prav tako kot je delo ne-zabavno, ubijajoče, torej tudi neustvarjalno. — R. M. Kako pa je to v skladu z mislijo, da bi se naj kulturne vrednote aktualizirale v vsakdanjem življe-

nju kot družbene sile, ki človeka osvobajajo, mu oblikujejo življenje in ga bogatijo z moralno vsebino, je menda jasno. Vse tisto, kar imenujemo KULTURA, DUHOVNE VREDNOTE na ta način kakor v buržoaznem svetu, tako tudi pri nas, ostaja samo okras, »bleščeča slika«, ki nima na nikogar nikakršnega vpliva.

Tako živimo nehumano, slepo, barbarsko življenje, hlastamo za cenenimi užitki, seksualnimi avanturami, vozimo se v avtomobilih, gledamo neumni »Mija Aleksić show«, se navdušujemo nad pevskimi idoli, oblepljenimi z dolarskimi bankovci, volimo razne miss in mistre, plešemo poloneze in točimo solze na snobističnih farsah, kot so razni popevkarski in filmski festivali, zagovarjamo nekega mladega možaka, ki si je upal napisati »drekepeke« in potem to imenoval »topografsko poezijo«, skratka meštarimo s seboj in svetom, bežimo od sebe in sveta ter pravimo temu (tisti, ki se tega zavedamo) »abstraktno intelektualni odpor«, ali »beatniški način upiranja« ali...

Kako preseči dani svet, kako se upreti vsem tem pojavom, ki jih imenujem »buržoaziranje socializma«? Kako usmeriti miselnost posameznikov, da na takšen svet ne bo več pristajal, da se ne bo vedel do njega kakor do same po sebi razumljive in sprejemljive danosti? Kako izničiti te nečloveške odnose, to degradirano stvarnost? To so vprašanja, na katera ne morem dati odgovora. Konkretna negacija danega sveta, je namreč v sedanjih razmerah nemogoča, kar naj bi pomenilo, da moramo obstoječe stanje, zavedno ali ne vzdrževati. Še ena pot je morda. To je URESNICITEV SAMOUPRAVLJANJA. To je pot, ki lahko človeka osvobodí v takšni meri, da se bo resnično čutil svobodnega, da ne bo družba z vsemi svojimi institucijami z neizmerno ravnodušnostjo prekrivala in dušila posameznika, da ta družba ne bo več sila, ki je izven in znad njega, da bo čutil in živel z njo, da se bo v taki meri zavedal procesa SOCIALIZACIJE, kakor se sedaj ne zaveda procesa BURŽOAZIRANJA.

PRODAJNI SERVIS

modna hiša

MARIBOR

1968

V znamenju spolnosti

Nič ni nenavadnega, če se je v dvajsetem stoletju pojavilo doslej skorajda skrito področje človekovega življenja, če so ljudje v znanstvenih institucijah in nasploh začeli raziskovati področje spolnosti. Predvsem psihologija, psihiatrija, nevrologija, pa fiziologija so izbrale novo metodo raziskovanja človekove psihe, ki jo je utemeljil Sigmund Freud, torej psihoanalizo. To metodo so nadaljevali prav na vseh področjih duševstva po vsem svetu v znamenju spolnosti bodisi s poudarkom na osebnosti bodisi s poudarkom na občečloveških osnovah: Fenichel, K. Horneyeva, A. Jung, Adler in drugi. In kako je s spolnostjo pri nas?

1. MLADINA IN SPOLNI PROBLEMI

V slovenskem mladinskem listu »MLADINA« so v rubriki Včasih mi je hudo (27. 11. 1967) objavljeni pripevki Ljubiti osebo istega spola ni sreča. Do vseh ljudi moramo imeti najosnovnejši človeški odnos in Sirašno je vse življenje prikazovati lažna čustva, s pripombo uredništva Kako učinkovito pomagati. Problem: homoseksualci. Vsekakor je prav, da se je mladinski časopis posvetil delikatnemu vprašanju družbenih osamljenec, ki iščejo zatočišče sicer v spolni perverziji in v devijantah, vendar bi bilo tudi prav, ko bi se v razpravo o takšnih in podobnih odklonih od normalnega življenja vključili tudi psihologi, pedagogi, psihiatri. Pravi problem je čisto v socialnem in psihičnem izvoru človekove osebnosti, šele kasneje v samem odklonu od normalnosti. Mnogokrat pač

svoje ljubezni. In ga spominja na to, »da se tudi dame ne sramujejo kazati ljubezem do psičkov«. Pravi, da se je treba postaviti proti normam. Gre torej za svojevrstni upor, ki pa ni pravi upor, saj prikazuje, kakor sam pravi, vse življenje lažna čustva. Kaj pa so ta lažna čustva? In kaj so prava čustva? To je vprašanje etične osmiselnosti človeka, njegove osebnosti, njegovega družbenega okolja in tudi generičnih osnov.

Vendar sta socialno okolje in neizkušnost mladostnika stalni prepad med družbo in med osebnostjo. To razmerje postane sorazmerje šele tedaj, ko se mlad človek »podruži«, sprejme temeljne družbene norme, živi v skupnosti kot osebnost, ki proizvaja. Kljub vsem učilnicovitim pedagoškim metodam, kljub psihičnemu pritisku na mladega človeka, kljub vsem normam pa vseeno živijo, lahko bi celo rekli prebivajo, osamljeni in izkoreninjeni mladostniki po svojih zakonih, v ne-

goškem področju je mogoče zares prevzgojiti mladostnika v zrelega človeka, ki mu bodo odkloni tuji in si bo poiskal pravi dom, kjer bo srečen.

Vsekakor sodijo med spolne probleme tudi spolne bolezni, ki nastajajo zaradi odklonov od normalnega, torej »čistega« življenja. V Sloveniji sicer ni v tem tako žgoče vprašanje, pa vendar je, četudi se čisto skriva za krinkami zasebnih zadev, ali na kliniki pri zdravnikih za kožne in druge bolezni. Lažja vnetja spolnih organov so tudi pri nas bolj »slučajna«, to pa zategadelj, ker se partnerja čisto med seboj slabo poznata, ali pa se srečata na kakšnem intimnem mestu »kar najbolj slučajno«. Pri tem seveda nujno nastajajo takšne vrste odklonov od normalnega življenja, ki se niso niti za osebnost niti za družbo nevarni, najsi nosijo v sebi že prve kalu odtujitve, beganja, razosebljenja. Če hočemo zares spoznati pravi obraz spolnosti, moramo o njej govoriti odkrito, čeprav v mejah osebnosti. Kajti zapiranje tega področja in skrivanje spolnih problemov naplavlja še več odtujencev, ki jim ni do prave ljubezni, ki v svojem spolnem in zgolj spolnem gonu živijo v frivolnosti in v izmalichenosti. Proti normam se ne more nobeden postaviti s takšnim odklonom, ki uničuje v človeku voljo do življenja, moč osebnosti, pa sposobnost za nadaljevanje človeškega roda. Takšni odkloni so zelo zelo razvidni v družbenih strukturah, kjer prevladuje bodisi socialno nasilje družbenih nadstavb bodisi duhovna revščina povprečja.

2. »KRITIKA« TELESNOSTI

Med spolnostjo in telesnostjo je mnogo podobnosti, saj sta obe čutni, čisto pa ju nekateri celo enačijo. Predvsem čutnost, čutna nasladi in strasti za normalnega moškega in za normalno žensko ne pomenijo nič nemoralnega; pa se vendar tu in tam pojavijo kritiki, ki nastopajo z vso silovitostjo metafizike in dogmatike proti telesnosti. Mladostniki čisto »grešijo« in kdo jim grehe najbolj zameri? Starši, družba, politiki, zdravniki, pravniki, pedagogi, cerkev?

»Ljubezen je bila, ljubezen še bo, ko mene in tebe na svet« več ne bo,« pravi ljudska pesem. In če naj verjamemo naši ljudski pesmi, naši ljudje ne poznajo prevelike zameri za ljubezen. Res je, da mnogi vzdihujejo, češ danes je denar svetla vladar in tako dalje, a morajo tudi takšni priznati, da v naši družbi ni tako velikih razlik, kakor so na primer na Zahodu, torej v velikih kapitalističnih državah. Pri zameri naj omenimo, da imajo politiki, zdravniki, pravniki, pedagogi... otroke-mladostnike, torej tvorijo osnovne družbene celice — družine. Le cerkev ne pozna družbene celice kot institucija, kajti povsem jasno je, da se duhovniki, redovniki in redovnice ne morejo ženiti ali močiti. Morebiti prav zato tem bolj obsojajo telesnost in propagirajo monogamijo. Plodna vzemirjenost spolno neplodnega opredeljevanja je očitno že vnaprej nekoliko potencirana, neuravnovešena, povsem »čista«. Vprašanje obnašanja pa etike ljudi pa je bilo, je in bo v človekovi sročnosti talistega obnašanja. Vzemimo samo en primer »kritike« telesnosti:

»Ali je ljubezen greh?»

»Odgovor nam daje Sam Bog. V Njegovi Besedi — Sv. Pismu imamo jasne napotke, kaj je Božja volja. Tukaj lahko slišimo, da Stvarnik zahteva od nas enozensko. A prav tako, da ljubezen med moškom in ženo ni zlo in greh. Nasprotno, Bog nas je ustvaril kot moške in ženske. Pravi zakon je stanje — ki je po Božji volji. Pri tem si je treba zapomniti, da zahteva Bog od nas zakon, v katerem živita mož in žena v zaupanju in v pravi ljubezni. Takšen zakon je dar Božji in velika naloga preizkušnje. Z gotovostjo lahko rečemo, da svet brez Boga ne more nikomur dati moči za pravi in srečni zakon.« [DA LI JE LJUBAV GRIJEH, izdaje: SÜD-OST-EUROPA-MISSION, 5963 Geisweid (Krs. Siegen, Postfach 101).] Ta nekritični zapis kritike, ki obravnava predvsem spolnost mladih ljudi, je naravnana dokaj politično, saj prikazuje telesnost po skrajno vaze zaprti dogmi, namreč po trditvi, da Stvar-

nik zahteva od nas enozensko, ker bi nas naj on ustvaril. Proti ateistom pa se takšno jezuistično mnenje obnaša kar najbolj nesramno, kar najbolj nasprotujoče, ali kakor pravi teistični pisec W. B., »da svet brez Boga ne more nikomur dati moči za pravi in srečni zakon.«

Mnogokrat se telesnost res izjalovi v pravcato nečloveško zmes strasti, vendar v tistem slabem pomenu, ko strast uničuje, ko pomeni dekadenco in razkroj uma. Telesnost in strasti se torej lahko prepletata v slasti, torej zgolj v čutni nasladi, katere najočitnejši izraz je pornografija. Seveda pa telesnost sama po sebi še ne pomeni nič hudega, ker v vsaki dobi učinkuje na vse družbene motive, pa naj se to sliši še tako nenavadno. Dokaz za to, kar je telesno in odkrito, zdravo, je v vsakem obdobju predvsem očiten v umetniških stvaritvah, v družbenih dogovorih, izmed katerih je najpoglavitejši ali pa vsaj zelo pomemben: zakon. Pojmovanje zakona je lahko čestokrat zmotno, predvsem zato, ker ni v skladu z običaji naroda, ali pa zategadelj, ker se ravna zgolj po vnaprej ustrojenih načelih, predsodkih, po privatni lastnini, itd. Zanimivo je, da cerkev pri nas še zmerom propagira svoj zakon, v imenu boga in stvarnika, pri tem pa obsoja vse tiste, ki bi naj živeli v zakonu slabo zavoljo ateizma. Pri tem se še sklicuje na svoj vzor in na pravzor, ki bi naj ustanovil zakon, ni pa pripravljena upoštevati osnovnih družbenih odnosov, od koder tudi zakon izhaja. S tem cerkev zanemari zakon kot potrebo in ga propagira kot družbeno jalovo, od stvarnika postavljeno institucijo, saj še poudarja, da nas je ustvaril bog kot moške in ženske. Zatošne bi bilo, če bi takšnim trditvam, takšnim dogmatičnim in apriorističnim tezam verjeli mladi, še posebej zato, ker sloni na mladih čas prihodnji.

Posebno človeka zapeče v ušesih, ko sliši takšno mnenje: »V Jezusu Kristusu je resnična odrešitev. Njegovo silo lahko preučimo celo na nevarnem polju seksualnih zablod.« (SÜD-OST-EUROPA-MISSION, podpisan W. B., stran 4). Če je res, da lahko silo Jezusa Kristusa preučimo celo na seksualnih zablodah, in če je res, da je cerkev Kristusova nevesta, tedaj je povsem jasno, da takšna sila pogojuje bolj razkroj uma kakor pa pravo človeško stvarjalnost. Ob vsem povedanem se nam še vsiljuje misel, zakaj krožijo cerkveni agitatorski prospekti z zares zanimivo vsebino, a zgrešenimi motivi te vsebine med mladimi ljudmi, zakaj lahko takšni prospekti vzbujajo pri vernikih odpor do ateistov s političnim vrvanjem v zavest, zakaj poneumljajo, namesto da bi osvobajali. Zakaj ni svobode, če ni ravnotežnega sorazmerja med mnenji, če vlada bodisi na strani ateistov, bodisi na strani vernikov prenapeto, pa izkrivljeno razpravljanje o intimnih zadevah, v našem primeru o telesnosti.

Kritika telesnosti zatorej ne more nikomur pridigati o božjih stvarih in o božjih silah, marveč mora odkrivati takšne človeške potencialne, ki bodo pokazatelj družbenih razmer, osnovnih človeških odnosov med ljudmi. Vsaka kritika s prenapeto in nedomišljeno, v sebi zaprti dogmatično tezo, mora vplivati negativno na vse tiste, ki ji verjamejo, in vanjo pobožnjakarsko zapajo.

Socialistična misel odpira vprašanje telesnosti, kajti svobodno delo je šele takrat, ko nastaja v naravnih razmerah, v zdravju, ali če hočete konkretno, kadar imajo delavci urejene in higienične, mirne domove, kadar imajo dovolj telovadnic, in še ne navsezadnje, kadar imajo dovolj časa za počitek in rekreacijo. V teh vprašanjih bi morali poiskati na vseh področjih ustrezne rešitve, kar pomeni, da jih ne bi smeli dogmatično zapirati, ali celo z njimi strašiti kot z »grehom«. Grehov je tako ali tako dovolj in cingljanje s »peklo« lahko dandanašnji človeka samo prestraši, nikar osvešča. Kajpak je kritika stvarnosti, še posebej naše stvarnosti, potrebna zaradi družbenih procesov in ne zaradi stvarnika, zaradi medsebojnih človeških (tudi intimnih) odnosov in ne zaradi božjih sil.

J. V.

vidimo zgolj negativne pojave, ne da bi raziskali vzroke in pogoje, ali pa vsaj razloge, ki so pojave ustvarili. Ob problemu spolnosti še posebej nastopa mlad človek, ki stopa v zrelost, ki se odloča za bodoče življenje, v neznan krog doživetij, užikov. Res je, da se večina mladih ljudi ne oveda spolnosti, res pa je tudi, da z nevednostjo rasejo odkloni od normalnosti in iskanje užikov v telesnosti. S tem da prevladuje užitekarska telesnost, se izgublja osebnost, z izgubo osebnosti pa nastopi mrak uma.

Kakšen je mrak umskega življenja nekaterih »istospolnih nagnjenj« govori avtor prispevka Sirašno je vse življenje prikazovati lažna čustva: »Zato svetuje študentu, naj se ne sramuje

kem čudnem, mističnem, pa nihilističnem svetu, ki so si ga ustvarili na begu pred življenjem. Nemara je spolnost še najbolj vidni pokazatelj odtujenosti, osebne zapučenosti in nenavadnih strasti. Gotovo je, da so vse te izpričane strasti bodisi v pederastiji bodisi v ninfomaniji povezane s še bolj izpričenimi, lažnimi, pa frivolnimi čustvi, torej s takšno psihično podobo človeka, ki se zares ne more uveljavljati v družbi normalnih, pa naj se še tako sklicuje na upor zoper meščanstvo in malomeščanstvo. Kajpak je izkoreninjenec težko dokazovati njegove znane tako dolgo, dokler so dokazi usmerjeni zgolj v kazni, v obsojanje. Šele s prevzgojo, s pravnimi učinki na psihičnem, psihološkim, pa peda-

FRANJO BLAŽ

SAMO ŠMINKA NI DOVOLJ

Gledališče mu ni samo »sredstvo za življenje«, s teatrom in za teater Franjo Blaž živi; v dolgih letih svojega ustvarjanja mu je podaril vse, kar je imel, vse svoje duhovne in telesne sposobnosti je posvetil odru. Ko govorim o »sredstvu za življenje«, se mi nehoti ponuja asociacija na nekatere današnje, tudi vrhunske igralce, ki nemalokrat pozabljajo, da avditorij pred njim pričakuje IGRANJA, ne pa povsakdanjega, da ne rečem kar dolgočasnega postopanja po odru, brez maske na obrazu, s kopico nepotrebnih kretanj, »brez notranjega žara«, kakor je dejal **FRANJO BLAŽ** v najinem pogovoru. Sicer pa to ne spada sem. Ali pač?

Med obema vojnama in po II. svetovni vojni je **FRANJO BLAŽ** sodeloval v ustvarjanju gledališke kulture v Mariboru. Brez njega bi bila podoba slovenskega narodnega gledališča nepopolna. Zirijska mariborske kulturne revije mu je sklenila podeliti nagrado za življenjsko delo.

šajo modernizirati dela starejših avtorjev s pomočjo kostumov! V vsakem tekstu je treba najti njegovo aktualnost. Približati ga je treba modernemu času. Sem pa proti vsakemu eksperimentiranju na odru.

KATEDRA: Proti eksperimentiranju režiserjev ali avtorjev? Proti eksperimentiranju s starimi deli ali proti »čistemu« eksperimentiranju mladih avtorjev, ki tudi zahtevajo moderno izvedbo?

FRANJO BLAŽ: Ne prinesem olti Sartra. Najhuje pa je, kadar se gredo modernost v klasi njih delih. Vzemimo Othello, ki sem ga pred kratkim gledal na televiziji. S čudnimi kostumi in maskami igralcev so skušali beograjski gledališniki doseči ne vem kakšen efekt, dosegli pa po mojem niso ničesar. Zunanji učinek je po mojem premalo. Igralčeva notranjost se mora poistovetiti z junakom, ki ga predstavlja. Sicer pa je najhuša rakova rana našega teatra; biti morajo zaradi modernosti.

KATEDRA: Igralec mora torej resnično igrati?

FRANJO BLAŽ: Tako je. Najmanjši gib na odru mora biti utemeljen. Če značaj junaka, ki ga igram, ustreza mojemu značaju, bom igral sebe. Sicer pa si je treba, in to v večini primerov, nadeti masko na obraz. Samo šminka ni dovolj.

Na vprašanje, ki je bilo postavljeno v zvezi s problematiko mariborskega teatra in odcapa drame od opere, Franjo Blaž ni odgovoril.

D. J.

KATEDRA: Znano je, da je slovensko gledališče v Mariboru pred drugo svetovno vojno dosegalo izredne uspehe. Najvišjo raven je po mnenju nekaterih kritikov doseglo z uprizoritvijo drame Maksima Gorkoga »Na dnu«. Ker je začetek vašega delovanja vezan ravno na ta čas, bi bilo zelo zanimivo slišati kaj o vaših prvih »odrskih korakih« na odru mariborskega teatra in o drami »Na dnu«, v kateri ste tudi vi igrali.

FRANJO BLAŽ: Z igranjem nisem začel v Mariboru, temveč v Sentjacobskem gledališču v Ljubljani leta 1927. Tam sem obiskoval tudi Dramatično šolo, v kateri so predavali mnogi tedaj znani in odlični slovenski

igralci. Pozneje je bila ta šola zaradi pomanjkanja finančnih sredstev razpuščena in tako sem nadaljeval študij privatno kot učenec Borisa Potjate, pozneje pa Milana Skrbinška. Oba sta me poučevala brezplačno. V Maribor sem prišel leta 1929. Takrat sem tudi debitiral v Govekarjevih Rokovnjah z vlogo Stefana. Nekoliko pozneje sem igral tudi v Leskovicah »Dveh bregovih« in to je bil pravzaprav moj prvi resnični začetek. Res, Gorki je bil tudi po mojem največji uspeh mariborskega predvojnega teatra. V tej drami sem igral »akterja«, igralca.

KATEDRA: Pa še nekaj »aktualnih« vprašanj. Skoraj običaj je že, da gledališkim kritikom, režiserjem itd. publicisti zastavljajo že kar stereotipno vprašanje: Kakšna je po vašem vloga gledališča danes, kaj je in kaj ni gledališče? Kako vi kot igralec odgovarjate na tako zastavljeno vprašanje?

FRANJO BLAŽ: Tisti svetopisemski izrek: »Dajte cesarju, kar je cesarjevo«, bi jaz uporabil takole: Dajte ljudem, kar je »ljudskega«, le intelektualcem pa Ionesca, Camusa in druge. Ne vem, zakaj bi morali človeka, ki ves dan stoji ob stroju, mučiti z nekakšnimi filozofskimi teorijami, s pisici, ki izjavljajo, da so komaj takrat, ko so predstavo videli, ugotovili, kaj so hoteli povedati. Pa tudi — kako naj igralec igra enako dobro za čevljarja in profesorja?

KATEDRA: S tem ste delno odgovorili že na naslednje vprašanje: Kaj menite o »avantgardnem gledališču«?

FRANJO BLAŽ: Nisem proti »avantgardni«, vedno sem bil za moderno gledališče.

KATEDRA: Ali ta dva pojma enačite?

FRANJO BLAŽ: Ne enačim. Zame se »modernost« ne kaže v zunanjih efektihi. Prav neumno se mi, mimogrede, zdi, ko nekateri režiserji sku-

V začetku decembra sta v slovenskem časopisju izšli dve zanimivi izjavi (prva je bila povod za drugo) o organizacijskih vprašanjih mariborskega gledališča. Najprej je Branko Gombač, direktor in umetniški vodja Drame SNG Maribor, napisal izjavo, v kateri razpravlja o sedanjem položaju Drame in o faktorjih, ki negativno vplivajo na njeno dejavnost. Ob tem se je še posebej dotaknil organizacijske strukture mariborskega gledališča. Temu je sledila krajša »informacija« Ivana Kranjčiča, upravnika SNG, o nekaterih organizacijskih vprašanjih gledališča. Ta zapis ne želi »pametno« komentirati obeh izjav (torej ne želi soditi, kaj je prav v eni in kaj v drugi narobe), da je ne želi dajati nekih predlogov, kako bi se naj stvari znotraj gledališča urejevale, želi povedati le mnenje ljubitelja gledališča ob teh dveh izjavah in asociacijah, ki so se budile spontano ob prebiranju omenjenih listin. Pri tem so tu in tam nehoti zbežale misli na mnenja, ki jih je bilo mogoče slišati na »prvi republiški gledališki konferenci«, kakor je imenoval sestanek sovenskih gledališčnikov dne 17. novembra 1967 dr. Branko Kreft. Branko Gombač sodi, da bi bile potrebne korekture v delu Drame predvsem v štirih ožirih: — v drugačni funkciji Drame v severni slovenski regiji, v vsebinskem delovanju, v položaju članov Drame, in v kolektivni Drame kot upravnemu organu v sklopu SNG (ne le v formalnem pogledu).

Ko se ravnanje Drame natančneje ustavlja ob posameznih problemih, ugotavlja vsem znano resnico, da mariborsko gledališče skoraj ne gostuje več, čeprav si »teren« želi gostovanj in čeprav imajo »uprizoritve na zalogi«. Tega pa niso krivi samo zunanji vzroki, marveč tudi »sama organizacija znotraj« hiše... omenjena akcija navzven. Znano je, da nekatera slovenska gledališča (Celje, MGL) veliko gostujejo, številka se sučejo celo okoli 80–100 gostovanj letno, medtem ko mariborsko gledališče doseže številko 15. Udeleženci razgovora o slovenskem gledališču (dr. B. Kreft, J. Zmavc, I. Kamenik, B. Hartman, B. Stih, D. Tomše, M. Mikeln, M. Poljanšek, Benedičič...) so ugotavljali, da bi bilo težko danes na Slovenskem koordinirati gostovanja po ključih gledališč, ko gledališča včasih za gostovanj iščejo vsaj minimalen profit (gledališče v Celju). Regionalno pa tako ni mogoče določiti meja, kajti »teren« ima pravico izbirati gledališča po svojem okusu in potrebah. Toda zato bi morali

Razmišljanje o mariborskem gledališču po dveh izdajah

študirati »teren«, občinski sveti kulturno-prosvetnih organizacij bi morali prevzeti managerske posle in pripraviti dvorane, ki so največkrat prav nemogoče za gostovanja... Če k vsemu temu še dodamo pomanjkanje denarja za gostovanja in še notranje težave gledališča, je jasno, da mariborska Drama še ne bo kmalu pokrivala gledaliških potreb severne Slovenije. Skoraj jasno je, da z mariborsko Opero pri takem finančnem stanju ni mogoče računati, da bi gostovala, saj so stroški še veliko večji. Neuradno: ekonomska vstopnica dramske predstave je 2000 starih dinarjev, za opero pa okoli dvakrat več. Med vstopnicami Gombačevega sestavka lahko spoznamo, da celo personalne politike Drame (zaradi finančnega položaja) ni mogoče voditi svobodno. Znano je, kako si morajo številni člani Drame iskati postranski zaslužek na popolnoma neumetniških področjih, kjer se nesmiselno prodajajo in si jemljejo umetniško moč. Avtor prve izjave se očitno bori za osamosvojitve Drame od Opere (vsaj finančno in organizacijsko). To bi bilo danes skoraj nemogoče. Tudi nekateri vidni slovenski gledališčniki (B. Stih, B. Hartman) imenujejo tako sožitje Drame in Opere historični anahronizem. Toda s to debato je v Mariboru res težko. Takoj, ko jo nekdo sproži, so prizadeti užaljeni in zasumijo, kot da smo proti Operi naslopih. Res je, da je mariborska opera v neizvidljivem položaju (finančnem in večkrat tudi ustvarjalnem), tako da so že nekateri študenti z ukinitev te prepotrebne umetniške ustanove za Maribor. Prav pa ima nepodpisani avtor glose v zadnjih Dialogih (Dialogi 1967, št. 11, Ali res obstaja le problem mariborske opere), ko pra-

vi, da ne gre več samo za opero, marveč sploh za glasbeno življenje v Mariboru in na Slovenskem. Opera opravlja veliko nalogo, mlade rodove seznanja s to umetnostjo, ki bi sicer za večino v tem koncu Slovenije ostajala neznanca. Toda zaradi tega je ni treba vezati z Dramo (razen nujnosti — oder, poslopje...), ne vidim razloga, da bi moral proračunsko in umetniško enačiti obe delovni enoti. Prav ima Gombač, če zapiše: »Ustanovitelj more edino tako (z ločitvijo obeh delovnih enot v finančnem in organizacijskem pogledu — T. P.) zahtevati, kakšno obliko Drame želi, sicer bomo vedno ostajali pri starih trditvah, da Maribor potrebuje SNG, to pa še zdaleč ne pomeni, da potrebuje takšno in takšno Dramo (in Opero — T. P.).« Prav tako se mi zdi nedemokratsko zahtevati od gledalca, da lahko dobi abonma samo za Dramo in Opero. Kajti nekemu, ki ni velik ljubitelj operne umetnosti, pač ni lahko gledati nekaterih predstav (kot recimo lastnikom sobotnega abonmaja, ko smo gledali Othello s prehlajenim in za to vlogo neprimernim tenoristom, dasi je vloga zasledena v alternaciji). Ob sedanjih pogojih naša opera živi (finančni položaj in z njim v zvezi tudi kvaliteta pevecv) in zopet moram pritruditi ravnanju Drame, ki je zapisal: »... vsako življenje pomeni družbeno škodo.«

Znano je, da je mariborsko gledališče eno izmed onih, ki imajo prav visoko razvit samoupravni sistem med gledališči, dasi je prav povsod čutili v zvezi s samoupravljanjem v gledališču še veliko nejasnosti; to so potrdili tudi razgovori na »gledališki konferenci«. Toda ali ni bilo čutili v preteklosti »brezvladje« prav

v tej hiši? Tako je bilo videti, kot da bi visoko razvito samoupravljanje v gledališču ne priznavalo ustvarjalne avtoritete. Uradno seveda ne morem zatrditi, toda iz nekaterih razgovorov sem lahko razbral, da je baje prav to napolnilo najvidnejše (poleg ljubljanskih) slovenske gledališke umetnike (B. Hartman, M. Herzog, J. Klislinger), da so svoj čas zapustili SNG Maribor. Toda vsaki, ki se spozna kaj na gledališče, ve, da so pravemu gledališču dajale pečat le osrednje umetniške osebnosti (pomislimo na Stanislavskega, Joveta, Brečta, Ojwiera, Brooka...). Po odhodu omenjenih režiserjev in dramaturga se je vodstvo v mariborski Drami prehitro (mnogo prehitro) menjavalo. Kdo je tega kriv? In kaj je naredil »dobro« vpleten samoupravni sistem? Proti temu? Prav ganljivo je, s kakšnim entuziazmom in ambicijami se je večina gledališčnikov lotevala svojega posla (Herzog, Hartman, Žilek, sedaj Gombač in Kamenik...) in kako hitro so omagali (Žilek). Upajmo, da bo sedanje vodstvo moglo pokazati v daljšem obdobju, koliko je vredno našega (precej velikega) zaupanja. Zanimivo je, da Gombač pravi, da »vzroki za tako pogosto menjavanje umetniškega vodstva tiče prav v teh problemih«, ki jih je našel v začetku spisa.

Zastoj je vsako trkanje na prsi, češ tako daleč smo v tem in tem gledališču (ne gre samo za Maribor) s samoupravljanjem, kajti najvišji rezultat dobrega samoupravljanja je samo dobra predstava (misel Bojana Stih). Toda ne rezultat samoupravljanja, ki bi bilo podobno nekaterim podjetjem, kjer nekoč niso vede-

(Nadaljevanje na 7. strani)

NISMO (SMO) PROVINCIALCI

Nekateri mariborski kulturniki nosijo velike transparente z napisi: »Nismo provincialci, naše mesto ni provinca.« Demonstranti so si nadeli maske vserezumevajočih ljudi, ki pa so vzvišeni nad slabostmi. Svoje delo opravljajo kot poštenjaki; eden izmed njih pobija ilegalnost s kar se da pogostim objavljanjem svojega mladostnega portreta. Tudi ne ostanje zgolj pri besedah, temveč so moške dejanja. Nevedneže poučujejo o tem, v čem utegne biti rešitev pred popolno kulturno temo. Zavedajoč se, da je sodelovanje med republikami prvi pogoj, da nekdo prizna tvojo poštovanost, so povabili v Maribor režiserja iz Beograda, da bi, poznavajoč okolje, iz katerega je zrasel Nušić, postavil na oder »Gospo ministrico«. Mariborska publika je istovasno bila seznanjena z življenjsko potjo tega režiserja in mnogim iz njegovi umetniški dosežki doma in po svetu bili pravo odkritje. Nekatere je zapekla vest, ker so imeli občutek, da zane-marjajo domače dosežke, saj za ime tako znanega režiserja poleg zanimanja za gledališke dogodke niti slišali niso. Vendar so potrpežljivo čakali na premiero in v dneh nestrpnosti prebrali še nekaj člankov o tem, kako malo denarja ima mariborsko gledališče, kako nizke so plače igralcev in kako visoke cene za režije. (Beri: honorarji za režiserje.) Ko je napočil svečan trenutek, sem sedela v drugi vrsti. Ne vem, zakaj mi ta podatek noče iz glave. Morebiti zato, ker že dolgo nisem v gledališču toliko razmišljala. Pri Sartru bi to ne bilo nič hudega, tako pa je ob tej razumljivi komediji bilo to precej sumljivo. Razmišljanje je sledila jeza, potem pa ugotovitev: predstava ni prvi in ne zadnji »kiks«, bilo jih je povsod in povsod se bodo še dogajali, navsezadnje pa je res, da so igralci mariborskega gledališča, leta in leta nespremenjeni v svojem sestavu, že pokazali, kaj zmorejo in česa ne. V želji, da bi vsaj še enkrat videla »Gospo ministrico«, tako kot sem jo videla na drugih oddih, sem zapustila gledališče. Pričujočega dopisa pa nikoli ne bi bila napisala, če me naslednjih nekaj dni ne bi k temu silile kritike mariborskih ekspertov za odrsko umetnost. Iz kritike v »Delu«, ki je po svoji obliki najdaljša in ki je od vseh objavljenih povedala najmanj, pa tudi iz ostalih je mogoče razbrati naslednje:

Razmišljanje o mariborskem gledališču po dveh izjavah

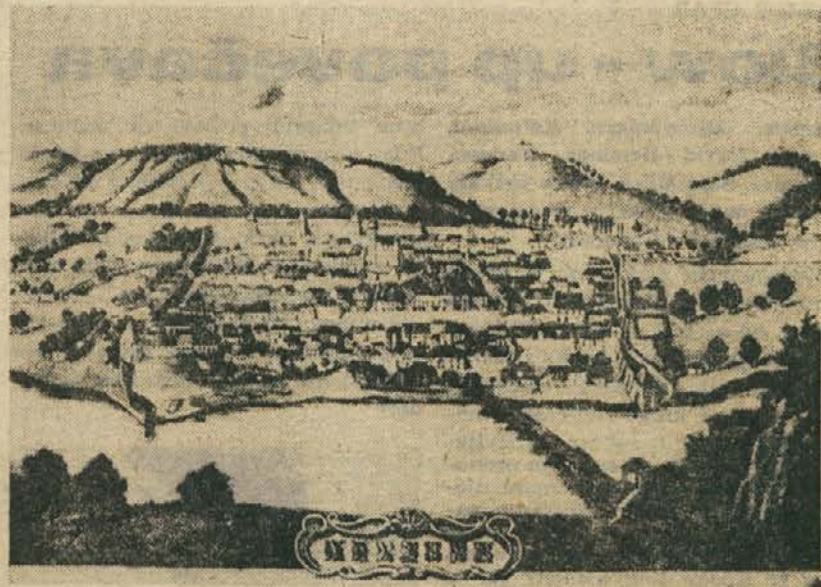
(Nadaljevanje s 6. strani)
li, kdo pije kdo plača, marveč kot rezultat samoupravljanja o življenjskih in organizacijskih vprašanjih članov nekakega gledališča; o umetniških vprašanjih pa naj odloča ustvarjalna, umetniško potencialna osebnost, ki je vredna zaupanja.
Na koncu poziva Gombač vso slovensko javnost, da se angažira ob teh vprašanjih, saj problem ni lokalnega značaja. Tudi na že omenjenem sestanku slovenskih gledališčnikov so ugotovili, kako so danes gledališki ljudje v Sloveniji izolirani, kako malo jih briga ali tone barka v Celju ali Mariboru ali kje drugje pač. »Glavno, da je v naši hiši vsaj malo boje«. To pa je prava nesreča, gledališči umetniki bi morali planiti pokonci, če je v težkem položaju katerakoli slovenska gledališka hiša.
V svoji »povratni informaciji«, če mi je

mariborski Nušić je nefolklorni Nušić, gospa ministrica je slovenska malomeščanka, v dvorani, da je bilo manj smeha, ker je to bil namen režije, opaziti je celovitost predstave in nekaj igralskih dosežkov, predstava je dosegla svoj namen itd. Ob takih neslanostih, za katere ne vem, ali so rezultat dogovora ali neznanja (ko bi bilo vsaj zadnje res!), se sprašujem, kako pride mariborska publika do tega, da ji željni širše razgledanosti, solijo pamet na tak način.

V predstavi, kjer se igralci gibajo več ali manj vzporedno z rampo in kjer ni izkoriščenega niti toliko prostora, kolikor so ga pustili inscenatorji, pač ne moremo govoriti o odrski razgibanosti, prepotrebni za to komedijo. Dalje: igralca se pogovarjata, pri tem zdaj eden, potem drugi bulji v publiko. Ta prastari efekt je za to vrsto postavitev, kot se je je lotil režiser »Ministrice«, nesprejemljiv. To so takozvani »gegogi«, triki, ki so samim sebi namen in bedni takrat, kadar služijo za to, da bi doprinesli k duhovitosti take predstave, kot je to bil primer v Mariboru. Publika se ni smejala manj, ker je to hotel režiser, temveč zato, ker ta ni znal podčrtati tako oprijemljivega in čudovitega Nušičevega humorja. Za primer naj služi prizor, ko se Nikaragua vrne na oder brez suknjica. To je točka popolne sprostitve publike v spontanem in navdušenem smehu, česar tako znan igralec, kot je Tovornik, ni dosegel v najmanjši meri. Priprčana sem, da zaradi kakšnega novega režiserjevega domisleka, ki pa se seveda ni obrestoval. Kako zelo pa je za laše privlačena ugotovitev, da je ministrica slovenska malomeščanka, je že dovolj, če povem, da se je igralka Brunčkova na vso moč trudila posnemati srbsko gestikulacijo in da je ravno v posrečenem imitiranju pozitiven del njene vloge. Govorimo lahko torej le o zmagu, ki se ni posrečil, ker prvič režiser ne pozna slovenske mentalitete in ker mu manjka še nekaterih drugih prepotrebniših rekvizitov, da bi bil režiser, ki bi lahko zadovoljil gledališča vajeno publiko. In namesto da bi se stvari obravnavali kritično, pa četudi prizanesljivo, smo opijani zaradi imena, ki zveni tuje in smo pripravljeni samo zaradi tega razglabljati o stvareh, ki jih ni.

Prav zaradi tega sem naslovila moj prispevek »Nismo (smo) provincialci!« Zora Hudačev-Trauner

dovoljen tak izraz, pa pojasnjuje upravnik SNG Maribor, kako je organizirano samoupravljanje v gledališču (=Slovensko narodno gledališče Maribor je organizirano na osnovi zakona o poklicnih gledališčih kot enotna ustanova z Dramo in Opero s skupnimi dohodki, vendar z ločeno računovodsko evidenco: potrošnje posameznih delovnih enot...). Pove tudi, da so se člani gledališkega sveta že odločili za »postopno in čim smotrnejšo ločitev proračunov delovnih enot gledališča v prihodnjem proračunskem letu...« Dalje ugotavlja, da je samoupravljanje dalo nekatera ugodna rezultata in da ni le formalna. Res je, da so te informacije dovolj jasne in ob kraju celo optimistične, res pa je tudi, da delujejo nekako preuradno in celo suhoparno in premalo osebno ob iskrenih in močno prizadeh Gombačevih vprašanjih in zahtevah. Ven-

Ob rob trem sestavkom v Katedri

Morda bom v nadlego s svojim mnenjem o pisanju v KATEDRI, morda bo moj zapisek enostranski, možno je tudi, da se z njim ne boste strinjali. Kljub temu vam ga pošiljam — vsaj v premislek, če se vam ne bi zdelo vredno objaviti ga.

KATEDRO sem redno čital in jo tudi sedaj dokaj redno in podrobno prebiram. Ker sem bil dolgo (morda predolgo?) študent, so mi študentovski problemi zelo blizu, njihovo pisanje pa že zaradi svojega novinarskega poklica skoraj nehoti pretehtavam.

Trije sestavki v drugi številki letošnje Katedre pa so me spodbudili k temu pisanju. Prvi (Kultura in miš, str. 5) me je razočaral, druga dva (Quosque tandem..., str. 7 in O dolgih laseh na konferenci, str. 10) pa sta me prijetno razveselila. Te tri sestavke sem izbral, ker se mi zdi, da lepo izpričujejo dve liniji pisanja o študentski ter dijaški mladini in o njihovih drobni ali manj drobni življenjskih problemih.

T. D. (pisec Kulture in miš) je zafrfotal proti visokim sferam analize sodelovanja študentov v kulturnem življenju Maribora in se ni ustrašil »globalno pokazati na vse determinante, ki na kakršenkoli način vplivajo na delo študentov v mariborskem kulturnem življenju«.

Teh determinant je potem povedal presneto malo, pa še tiste, ki jih je

serviral, so tako splošne, da jih je nepodkrepljene s sprejemljivimi argumenti težko prebaviti. (»Če k temu dodamo, da je kulturna raven srednješolcev, ki se vpisujejo na višje šole, nizka...« — mar ni to prehudo posplošena trditev?)

Naposled je našel še nekaj »krivcev« nezainteresiranosti študentov (za kulturo?). Te krivce pa imenuje »patriarhalno in monopolistično miselnost«. Naposled je kronal vse skupaj z receptom, ki naj bi zapopal mariborsko kulturno življenje s študentskim sodelovanjem: »...Ga moramo močnejše vključiti...« pravi in (moramo) »vnesti vsebino svojih hotenj in smisla«.

Pravo osvežilo po zadušljivi puhlosti tedejskega frazarjenja je Drevova samoizpoved (?) diplomanta brez službe. Prebiranje teh misli mladega brezposelnega intelektualca mora prizadeti vsakega izmed nas. Nekatere njegove resnice so tako trpeke, da segajo globoko v naše družbeno dogajanje in nanje še nismo dali odgovora.

Naposled še izredno simpatično poročilo Teodore Hal s šolske konference. Poročilo, ki se ga tudi profesionalni novinar ne bi sramoval, saj dobesedno pričara vzdruške običajnega dolgočasnja šolskih konferenc, ki ga prekine razgreta debata o dolgih laseh. Theodora (je res Theodora?) je znala prebrisanu pritegniti bralca in ga »obdržati« do takrat, ko je »takole mimogrede« ošvrknila nezainteresiranost profesorjev za tisto, o čemer njihovi dijaki zares prizadeto razpravljajo.

Tri sestavke sem torej izločil (ker so me najbolj pritegnili) in bil sem zadovoljen z bilanco. Vesel sem, ker je KATEDRA našla sodelavce, ki znajo spretno zapisati, kar so zapazili. Upam, da bodo takim nudili več časopisnega prostora, da bi iz Katedre zvedeli še več iz življenja naše mlade generacije, da bi še več bralcev z večjim zanimanjem prebralo stolpce študentskega časnika, da bi se ohranila tradicija odkritosrčnosti in neustrašnosti študentskega tiska in naposled tudi zato, da bi zmanjkalo prostora za tedejsko pisanje.

PRIMOŽ UPAR

Blow - up povečava

Režija: Michelangelo Antonioni, igralci: David Hemings, Vanessa Redgrave, Sara Miles; film v barvah, traja 111 minut (dobil je prvo nagrado na festivalu v Cannesu).

Michelangelo Antonioni je znova presenetil naše gledavce filmskega platna, ne mogoče toliko s prikazom beatniškega življenja, kakor z notranjo napetostjo filmske POVEČAVE; film se suče v krogu življenja, v nenehnih kolobarjih sodobnega življenja se pijačo vrti, en sam dan prepričanja mladega fotografa Thomasa njegovi lastni usodnosti. Notranja napetost filma je opazna tudi z druge strani: s strani gledavca. Ali pa s tem film že izpolni svoj namen? Na to vprašanje moremo odgovoriti le tako, če se ozremo nekoliko v življenje med betonom in steklom, ali v vsakodnevno zaspanost angleške metropole, ki se prebujata, kakor pravi Thomas, s homoseksualci in s psi. Pravzaprav se enodnevna zgodba odvija pred gledalčevimi očmi nekoliko razburljivo, pretresljivo, mladostno zagrenjeno. Nemara je prav ta zagrenjenost slabina tega filma, saj spominja na nekakšno svetobolje, a hkrati zanika stvarnost sodobne civilizacije in izgubljenega rodu v njej.

Rdeča puščava je na primer bila za razliko od Povečave bolj tesnobna, bolj trdoživa, bolj nora. Prav trdoživost in neke notranje dosledno izpeljane vsebinske črte pogrešamo pri Antonionijevi Povečavi. Kajti vse je pred našimi očmi že narejeno, samo odvija in razvija se, mi lahko sodelujemo v igri brez svojih estetskih in etičnih meril; torej primanjkuje temu filmu le osebno-avtorsko izpovedna moč, takšna moč, ki bi gledavcu že sproti pokazala, kaj je dobro, kaj ne. Navzlic vsem tem in takšnim pomanjkljivostim pa je predvsem pomembno, da POVEČAVO doživimo in jo šele kasneje presnujemo v sebi, razvrstimo nekatere trenutke napetosti v skladno občutje in v morebitno ravnanje glavnega junaka; v Povečavi smo namreč vsi junaki, saj Thomas ne doživi nobenega očistitvenega, najsi je spoznal pravi obraz življenja.

Ce se odločimo za sodelovanje pri igri, tedaj priznamo Michelangelu Antonioniju najprej HUMANITARNI potencial, šele kasneje vidimo stvari in življenje v pravi mladeniški luči; če pa se odločimo najprej za stvari in se preprosto prepustimo dogajanju na platnu, tedaj smo lahko do filma kot do stvaritve zelo nekritični.

Enovitost filma torej zahteva pri kritični povečavi POVEČAVE nadrobno preiskavo osebnosti glavnega junaka, potem njegovo beatništvo, torej njegovo delovanje glede na okoličino in okoliščine, v katerih se giblje, šele potem zgradbo dejanj, kakor si sledijo po zakonitostih sintetičnega zaporedja. Pri vsem bi morebiti morali še analizirati psihični pritisk filma na gledavca, tisto notranje razburjenje dogajanja, ki skriva v sebi podtek, tisto skrivnostno, neizpovedano, neprisiljeno... kot srečujemo vsak dan neprisiljeno mladost in kot vemo, da vsaka mladost odkriva zmerom nove skrivnosti.

Celotna POVEČAVA je torej zakrožena; začne se in konča s harlekinsko, burkaško, pa divjo razigranostjo mladih našemu mlencu, ki drvi po Londonu sem in tja. Toda film se konča s pantomimo, s simbolom

brez vnaprej postavljene namere. Film se zares konča, kakor se konča dogajanje, vsako dogajanje v zrelosti, pa v mrtvili. Toda igra — in film predstavlja hkrati igro — se nadaljuje; nemara mi vsi igramo tenis brez žogic in brez loparjev, a igro živo podživljamo. Nemara prav ta igra, pa pripravljenost na igro zbuja v nas razburjenje in nas vihti. Kdo bi vedel?

Razmišljanje o filmu

V svojem življenju je človek nenadoma izpostavljen dogodkom in stvarim, ki v njem čisto povzročijo proces učenja ali pa zapuste v njem kak drug vpliv. Glode procesa učenja je miselno podzavestno pomnjenje, pri katerem je izvir napor glede samega procesa, točneje, v človekovi podzavesti se je odigral proces učenja. Poleg omenjenega pa je še brez številnih vplivov, pri katerih pride do popolnoma zavestnega posnemanja. Stvari in dogodki, na katere naleti človek v obdobju od rojstva do smrti, ni mogoče količinsko omejit, ker bi se takšna označitev še po tako dolgotrajnem trudu glede iskanja podatkov le delno približala resnici, ker človeškega življenja ni mogoče popolnoma analizirati. Ena izmed postoj človekovega zavestnega usmerjanja pozornosti na lahko brez pridržka imenujemo film.

Obravnavanje filma v sodobnem svetu svetu daje izredno veliko možnost za poglavljanje. Film smo uvrstili med umetnosti; znašel se je na sedmem mestu. Človek si že od nekdaj postavlja vprašanja, zato tudi to vprašanje, v čem se kaže umetnost filma, ni nič presenetljivega. Če pomislim, koliko ljudi pravzaprav dela film, v kako dolgotrajen postopek so vstopili (recimo, da so ljudje različnih sposobnosti) začne dvomiti o filmu kot umetnosti, posebej še, če se spomnimo tiste stare definicije umetnosti, da je le-ta odsev človekovega zavestnega ustvarjanja. Pa vendar je pri filmu pomembno še nekaj, kar lahko napravi iz njega veliko umetnost ali pa samo film, privlačnost za množice, (stvari, ki so zgolj za množice, imajo skoraj vedno v sebi le malo kvalitete). Tisti nekoč pa je režiser, ki s pomočjo scenariistovega teksta sprejme važno nalogo. Splošno vzeto so navadno človekove stvaritve v svoji vrednosti zelo podobne njemu samemu. Splošno vzeto poudarjam zato, ker lahko zelo dober režiser ustvari čisto komercialen film (pri tem je zanimiva ameriška filmska problematika). V obravnavanju režiserja kot najpomembnejšega stvaritelja se pojavijo nekatere zapovedi: hkrati drugih sodelavcev. Celota je kvaliteta le tedaj, če so tudi njeni deli kvalitetni. Režiser, če je dober, se torej trudi, da bi dal tem delom kvaliteto. Za-

DRAGO JANČAR

Nekaj m sli ob „Povečavi“

Svobodno, neobvezno, nedoločeno, neopredeljeno, v zakone objektivnega sveta vpeto življenje mladega fotografa nenadoma zadobi svoj smisel. Dognati možnost spoznanja, določiti mejo med dejanskostjo in navidezno, danega sveta, med objektivno in subjektivno avtentičnostjo; to so problemi, s katerimi se »nezavedno« spopada, ki jih hoče zase in za svet

mladenič razistiti. Dejstvo je, da lahko dogodke dandanes s pomočjo raznih naprav (v našem slučaju fotoaparata) registriramo, ne moremo pa jih postaviti v razvid, ne moremo jih evidentirati. Če je mladenič s pomočjo povečave dognal, da stvar JE (da se je zgodil umor), je kljub temu ni mogel označiti za resnično niti za neresnično, ker ni dalje pojasnil njegovega pomena. Praktična izkušnja je lahko edini kriterij resničnosti njegove sodbe. Toda njegovo »spoznavanje«, bližanje k pravi resnici ves čas ledi med stvarnostjo in navidezno. Nikakor ne more doseči skladnosti obeh svetov, »spiritualistični« zaključek pa skorajda dokončno poruši njegovo zmožnost in možnost stvarne zaznave, resničnega spoznanja. Če hočemo doumeti skeptični miselni svet filma, ne smemo gledati iz dvorane, iz nas na dogajanje, kajti nam samim je možnost spoznanja ponujena, stvari si lahko na podlagi objektivnih dokazov tako ali drugače razložimo in odidemo domov pomirjeni. Film moramo »podoživeti« tako, da mislimo z mislimi glavnega junaka, mladega fotografa, da sami povečamo posnetke ter da na koncu sami poberemo nevidno teniško žogico in jo vržemo nazaj na igrišče. Filma torej ne dojemamo kot objektivno, temveč kot subjektivno avtentičnost.

Praktična načela našega vsakdanjega življenja nam nalagajo iskanje resnice. Za nas same, ki živimo sredi stvarnega življenja, so sodbe o dejstvih izredno pomembne. Zategadelj lahko »Antoninijev problem« razumemo tudi drugače, simbolično. Nadalje si lahko film razlagamo s stališča dehumanizacije, odtujenosti itd., vendar se bojim, da sem se s takšnimi namigovanji oddaljil od vsega tistega, kar sem doslej povedal. Vsekakor pa je dejstvo, da nas film pušča razdvojen in »nedomišljene« ter potemtako pušča zelo široke možnosti za različne interpretacije.

jeten odgovor, da je prepredaja vstopnice še danes pogost pojav, čeprav je bil problem že mnogokrat osvetljen in so se kot posledica te osvetlitve začeli pred kinematografi pojavljati celo milniki.

Ne smemo se čuditi, če so dvorane nabite polne ob nekvadratnih filmih, ki imajo mnogokrat eno samo privlačnost, da so v barvah, ali pa primanjkuje celo ta privlačnost, kajti še vedno je filmska vzgoja tako neznanca, da so zato posledice njene neznanosti tembolj vidne. Tu in tam izidejo kakšne knjižice o filmu, pa tudi nekaj tovrstnih revij imamo, a vendar se nekatere od njih veliko prestrukovne za široko publiko (strokovna vzgoja od samega začetka bi bila morda res nekoliko težavna), druge spet pa predvsem prikazujejo filmske zvezde. Veliko bo še treba napraviti, če bomo želeli imeti v dvoranah nekoliko zahtevnejše občinstvo. Ker je film še sorazmerno mala umetnost, je tembolj razumljiva mladost filmske vzgoje, vseeno pa bi bilo treba problematični pogledati v oči in kot z najpreprostejšo obliko začeti s predavanji, ki bi dala osnovno vedenje o filmu, in kasneje s tiskanjem raznih publikacij doseči kritičnost občinstva.

Vse to razmišljanje se je porodilo ob obisku nekega filma z umetniško vrednostjo, pri katerem se je del publike dokaj čudno vedel.

M. S. ml.

Ejub Svitkovac

Obrazi

Tokrat vam na straneh naše literarne »priloge« predstavljamo več mladih avtorjev. Na 12 strani objavljamo svoje pesmi mariborski študent Ejub Svitkovac, ki sicer piše v srbohrvaščini. Ejub je rojen v Rogatici v Bosni, kjer je končal tudi srednjo šolo, sedaj pa študira na VEKS. Pesmi piše že od 15 leta. Objavljal je razen v srednjoškolskih glasilih, še v beograjskem mladinskem listu »Susret«. Tudi Esad Duraković, čigar prozo vam predstavljamo, se je rodil v Bosni, v Bugojnu. Trenutno študira na VEKS v Mariboru. Prozni tekst, iz katerega objavljamo dva odlomka, je njegov orvenec.

Na 13. strani objavljamo »realistično« prozo Vilja Kolariča in nekakšen »happening« Miroslava Slana, ki s satirično, brezkompromisno izpovedjo skuša razblijati birokratske odnose v družbi. Miroslava Slana bralci Katedre že poznajo kot pesnika in publicista.

Prvi del noči

Sedela sva na robu podrtga zida
(veter naju je gledal z bližnje pečine)
govorila je o ljubezni —
mislil sem, da o najini
dokler ni rekla, da je zaljubljena
v zlatarja

moral sem si sposoditi od nekoga ime
o kdo sem tedaj bil
naj mi njegov spomenik oprusti
in njegove pesmi mi naj oprustijo

sedela sva na robu podrtga zida
na kraju ki je bil meni všeč
čudno takoj je bil všeč tudi njej
ko sem ji lagal o velikih konotacijah
(veter se je s krahatom smejal)

sedela sva na robu podrtga zida
še češnje je govorila o ljubezni
počasi je o najini
a če bi bila vedela resnico
bi zinila še kakšno besedo
in odšla razočarana

Skulptura trenutka

italijanskemu kiparju Tino Linu

Bodice z očmi bodajo moje oči
resnica trenutka pa je da s hitrimi
pogledi
zasekamo daljave

zato imaš pravico z bodičjem
skulpture
zasekati že tako zasekani prostor
in pravico imaš opominjati
da človek pškončno kljubuje
vsem trenutkom ki so minili

Ne zameri ampak o tem velikanu
vendarle vidim samo zamrznjenega
človeka
kako v parku čaka sprehajalca človeka
da bi ga zaslepil z videzom
da bi pozabil kako je tudi on
preprečen z gubami —
s svojimi bodicami
ČLOVEK ogromni ČLOVEK
s pogledom
nekam
daleč in visoko

Ne zameri ker v tem velikanu
vidim nekakšen čuden svet človeka
in včasih v vseh gubah vidim samo
pokrajino oči
človeka mučenca

Ne zameri da sem si nekoč
predstavljal
kako se pohojen jesenski listič
igra z ljubeznijo
na najvišjem vrhu skulpture trenutka

Kamen razkuštranih resnic

V imenu ljubezni bi verjel v večnost
v imenu življenja bi mineval
v imenu ničesar ne bi nikdar obstal
na trdem kamnu razkuštranih resnic
o vsem
(nikdar ni videl konca ne začetka
ljubaneč
ki veruje v oboje)

— II —
Odhajam
večno odhajam
prihajam
večno prihajam
a odhajam
z odhodom vseh smrtnikov
in to je edina pravična stvar
za stratege lepote

Dež je bolj iskren kot solze

Jokala je
dozdevno zato da bi imela rdeče oči
pravi da je zato jokala
a jokala je da bi izjokala sebe
(dež je bolj iskren kot solze)

jokala je
da bi pozabila sebe
a jokala je zavaljo najnavadnejše
stvari stvarjene
(kako nas stvari postvarjujejo)
in tako še zmeraj joče

Lažna barva neba

lasje obarvani z nebom
nebo pa je lažno
kadar je popolnoma jasno
ker se igra
v svojih lažnih vedrih igrah
beseda je obarvana z nebom
toda nebo je zapuščena kalenija bogov
(pod mletjem je nekdo sinoči molil
velikansko ljubezen za slovo
in nekoristno sanjal)

Prev. F. F.

Esad Duraković

V ZANOSU (odlomek)

Prepolna dvorana N. U. je molčala, zroč v zeleno zaveso: mirno, svečano zavaljeno, posuto s kupom negotovih pogledov občinstva, nekoliko vznemirjenega zaradi nenehnega molčanja. Luči v trenutku ugasnejo in mrak divje vzviha skozi dvorano, duši poglede, jih potiska nazaj, v oči, ... tesnoba. Tu in tam skuša kdo s pogledom najti zmečkano zaveso, toda mrak gnete sluzavi pogled, vleče ga v nevidni prostor in sedaj nekje po kotih sika, s težavo se vrača v skrite luknje in se vanje zapira. Reflektorji, pričvrščeni na strop nanaglooma preseka mrak v zeleni ni meči. Svetloba se lagodno širi po prostoru, prižigajoč mrak, ki beži iz svojih skritih zatočišč. Dvignjeno prizorišče sumno preplavi zelena svetloba in občinstvo, zadovoljno zaradi začetka, komaj občutno vzvalovi. Recitator se dostojanstveno potaplja v zeleno svetlobo, od strani proti zavesi, nemo se prikloni in zašumi s papirji. Prvi verz nalahno zažuborijo preko njegovih usten in se kot potočki v reko zlivajo v pesem obrobijeno s trepetajočimi toni skrivnostne glasbe, ki izvira tam nekje izza zaves. Zoran hrepenče odpira usta, poželjivo se nagiba naprej, kot da bi se pripravljala na skok v vso to zelenilo, toda ostane popolnoma pri miru. Čuti — brez misli. Zdi se mu, ko da se igralec nekako zmanjšuje, postaja vse manjši, kot bi ga zelena svetloba vpijala. Vse sile

napenja, da bi se obdržal v zelenem ambientu, da bi ostal orjaški, kakor je bil, toda ne more: težke besede vrejo preko tenkih usten in ga vse bolj kujejo v zelenilo. Zavesa za njegovim hrbtom se pogloblja. Tanjša je, vse tanjša. Umika se pred močjo pesnikovih besed ... Recitator se skuša iztrgati iz razmajane zelene svetlobe in se umakne nazaj — za zaveso: tam bo to mogočno zelenilo ugasnilo, ko bo prišel do tja, bo vse urejeno, toda zavesa beži v začetku polagoma in nenadoma se spusti v divji beg. Postaja prozorna in odprta na sredini postaja vse manjša. Takoj za tem se zelenilo spoji z neskončnostjo. Vse izgine. Samo neskončnost. Večnost. Lorkina pesem napolnjuje praznino sveta.

Koliko je pisal (»oral in sejale«) — ni vedel. Toda čaša z globokim dnom se brezsumno dolika mize. Dvigne glavo in zakroži s pogledom po sobi prvič kar je umaknil oči pred človekom, ki je užival ob ritmičnem padanju solz po tleh. Tesnoba. Dim. Tu in tam sto prodorno zavili pod težo telesa in črna noč se trudno naslanja na okna. Spet Lorka. Večno bi mislil na njega, večno bi razmišljal o njem, toda to noč nikakor brez pijače. Prišel je, da bodo stekla na oknih vsak trenutek popustila pod težo noči. Dim je vse gostejši, gostejši, ljudje se začnajo nagibati, plesati; vsa soba pleše čuden ples. Ta ples začneja z lahkim premikanjem z ene strani na drugo, da bi trenutek kasneje prešel v omamno vrtinčenje. Vse več praznih kozarcev pušča za

seboj. Nalahno raznika ustnice, pazljivo prebira Lorkine verze in jih stresa v prazno globoko čašo. Zdi se mu, da vidi besede, da sliši njih padanje po debelem dnu. Besede se kopčijo, vzpenjajo se proti vrhu, kipi-jo preko steklenih robov ... mrzlično oprime kozarec, nasloni ga na vroče ustnice, preko katerih neprestano drsijo zeleni verzi. Natakara ga

gleda in mu prinese poln kozarec. »Hočem tistega z globokim dnom!« Noč vdira skozi okna (nekdo je razbil steklenico). Se en kozarec. Tretji ... četrti ... peti ... Do nezvesti. Soba vrtoglavo zapleše in dvigne ljudi v njej, da ga vidijo njega. Zorana, kako pada in prevrača mizo. Tema. Mrak ...

Prevod D. J.

N. N.:

Vibracije

K tebi vodijo mrtve ribice:
Nočem vedeti, kako se imenuje
oblika tvojih oči,
ali čas.
Zato živim
v svoji nerazvitosti
dokler bo trajala
leniva vibracija.
Zakaj negotov sem v bolnem vzgibu
Le malo potrpežljivosti
in prebudila se bo lakota
samozavesti
in želja po oblikovanju.
Tokrat bom hipoma darsel
in izginil.
Zato ne ostane potlej nič bolj
enostavnega
kot napisati:
zaspati, pozabiti!

BORIS KOPRIVNIKAR

Pes in mesec

Razbojniški napadit se moza,
na srečo s sabo imet je pa,
ki brž razgleda je to drhal.
Psi od takrat se dobro je godilo,
le spal je in izbrano jedel.

Ko pes opeša in mu oslabe oči,
mu v družbo gospodar da čene mlado.
Mlad pes izvesten čuvaj je in pošten,
a gospodar ga krmi le s kosmi.

Psi namemu se to krivito zdi,
zato pastoj mesec:
»Čuj, kaj mi je storil!
Miso skrbno čuvam,
a le kosti za to dobivam;
pes stari pa ob samem mesu se redi.
Nekoč je res pomagal gospodarju v stiski,
ko mene še na svetu ni bilo.
Morda je kriv čas rojstva, da se mi godi
takole.

Jim, še Satomaa bi se popraskal za ušes,
vzdigne mesec in se skrije za oblake.

V življenju našem je isto:
nekdo je rojen bli prozgodaj,
drugi pa prepozno.

Vladimir Gajšek Za pesnike ni prostora v državi

V ušesih me zapeče, kadar slišim, da komu napravijo krivico. Navkljub skorajda zmerom mirni okolici poskušam tedaj po svojih osebnostnih močeh poiskati vsaj vzroke in pogoje, ki so krivico napravili, kljub temu da so resnične, konkretne in precizne osnove mnogokrat in za marsikaterim »primerom« skrite. Zakaj? Ze zato, ker dandanašnji nadvse ljubimo koristi in samo koristi, čeprav se nam to mašuje. In za kak hip celo pomislimo, kaj pa je tista naša osebnost, kaj je tisto naše ustvarjalno delo, vprašujemo se, če morabiti vendar ni zgolj v uspehu in v karieri. Prav o tem mislim sedaj govoriti, in to ne v imenu množic, ali kakšne institucionalizirane avtoritete, ne, v svojem imenu. Kajti vzrokov za neko dejanje je mnogo, pravi vzroki pa so samo tisto, čemur pravimo elos, naše duševno moralno življenje v družbi. Če torej verjamem v nek boljši red samo in samo na osnovah boljših prejemkov, tedaj je moja osebnost mistična, a hkrati kar najbolj banalna, vsakdanja, izrabljena, četudi se hoče pokriti s hermelijskim plaščem svetništva. Če pa se grem igrati življenja zares, če nosim v sebi zares težnjo, da nekaj bom, da se bom boril z ljudmi za dobro in proti krivicam, tedaj moram komaj upati, da bo prihodnji svet prihodnjih rodov srenejši, lepši. Res je, da mnogokrat lahko stopim sam na kriva pota, a kaj takega je treba priznati, pojasniti prav vzroke, ki so nastali iz nevednosti in pogojili krivico, pač zato, ker ni nobeden nezmisljiv in še celo med svetniki je mnogo grešnih. Ta nevednost ni hudobna, a tudi lepa ni, saj se lahko na vsakem življenjskem koraku sprevrže v zlo, v krivico. Smisel za pravo življenjsko pot torej ni v nikakršnih puhlih frazah, v deklaracijah, v avtomobilih in lepih vikendih, skratka v doobri mirnem meščanskem razglabljanju o smislu življenja, marveč je v ostrém čutu za pravilno, za etično, za človeško. Med prvimi in drugim smislom stoji mnogo ljudi, ki ne vedo ne kam ne kod. Ta nevednost pa jih vendar pripelje slepe do mrtve točke vsedkar istega, utrjenega, ponavljajočega ritma namišljene moralke, ki poučuje, naj se človek lepo vede, naj bo v sredi pozornosti in rožnate, ali celo osladne »dostojnosti«. Tako vidim in srečujem vsak dan obraze, ki so lepo zaliti, srečni in »plemeniti«, in to ne zaradi njih osebnosti in njihovega dela, temveč predvsem zaradi koristi, zaradi denarja, uspeha, kariere. Namesto nevednosti srečujem skorajda vsak dan v institucijah, na cesti in drugod sprenevedanje, odmišljanje krivic in prerokovanje nekakšne meglene zlate prihodnosti. Seveda se zato prav v sprenevedanju nekateri povsem izurijo, da prelistajo druge, jih opetajstijo. Pri vsem tem je nekako čudno, da se prav takšni sprenevedneži kritično, a konformistično zapčijo v vsak problem, vtilkajo nos skoro v vse neživljenjske probleme, češ kdor misli na življenje, ta je nesrečen, pa naj bo še tako pameten, nam pa gre za to, da bomo srečni.

Jasno je, da v takšno srečo ne verjamem. In tudi v takšen nonkonformistični konformizem ne verjamem. Saj je res, da javno koristoljubneži in sprenevedneži znajo lepo govoriti, da se javno za nekaj časa ogrevajo zdaj za to zdaj za ono idejo, vsekakor pa je tudi res, da takšno obračanje plaša po vetru ne prinese nič drugega kot zmešnjavo, puhle fraze in nekakšno gospodsko in namišljeno dostojanstvo, katerega osnovni blesk je denar, ne osebnost. To lahko dokazem, čeprav je znana resnica, ki jo potrjujejo čisto »javne skrivnosti« v javnim mnenjem, da se pri nas okoristi tisti, ki se pač bolje in bolj po kačje znajde. V koristoljubnosti nekaterih posameznikov tudi ni nobene družbene vloge, nobene odgovornosti pred delavstvom in pred narodom. Njihova sreča je samo njihova, nočejo je deliti, če pa jo že delijo, se oklepajo v svetniški sij in v samoljubje.

Na svoji umetniški poti sem opazoval okolico, ki ji je šlo čisto bolj za uspehe kakor pa za pravo človečnost. Najbolj me je pretreslo, da nekateri kritiki sploh niso ocenjevali mojega umetniškega ustvarjanja, temveč so se zadovoljili le s splošnimi in z najsplošnejšimi oznakami, zdaj so mi stiskali roko, češ velik talent, zdaj so se v preziru stiskali v sence, da jih bi ne opazil. Hinavstvo pa najbolj mrzim, posebno če hinavstvo ni potrebno, če je zraslo na željniku kakšnega pusteža, ki nadvse ljubi svoj avto in svoj položaj v službi, kritizira in kritizira v

zasebnem življenju brez razloga vse vseppek, a se javno »izkaže«. So pa tudi kritiki, ki so govorili v temi svoje zavisti, namesto da bi videli luč moje zavesti. Seveda so pozabljali ob kritikastrstvu na svojo in na mojo osebnost, gibal so se v metafizičnih, blagorodnih viširah, si pripisovali nevedno kakšne zasluge za moje ustvarjanje, čeprav jim teče življenje nekje na robu meščanskega, ali malomeščanskega sožitja. Razjezi me, kadar kdo govori in prerokuje o socializmu, o delavstvu, sam pa nima čuta za povezanost med ljudmi, nima čuta za slogo in mir, si nič ne prizadeva, da bi sočloveku pomagal. Saj navsezadnje takšen »socialist« živi zato da je in ne obratno. A tudi moja jeza, moj upravičeni upor zoper nasilje »misli« in konformizma se včasih skorajda izgubi v okolici, češ naj govori kolikor se mu ljubi, mi bomo že napravili po svoje. Sami so gluho in prireajo ceremoniale, kjer si kimajo, a kadar se prepirajo, tedaj se pripravajo na primer o tem, ali je lahko roman napisan na praznih straneh knjige ali ne, ali lahko politika vpliva s predpisi na literaturo, ali lahko torej na primer naš družbeni sistem vpliva na izdajanje Karla Maya... (in ne Karla Marxa!) In še mnogo je teh velepomembnih reči. Naj reče kdo kar koli, naj značuje z glavo in s svojim prepričanjem, res je, da takšni in prav ti ljudje slabijo revolucionarno in evoliucijsko misel v našem narodu, mu ponujajo mordeni kič kot nadomestek za pravo umetniško doživetje, mu vsiljuje slepečo belino, kajti v takšnem konformizmu je nekaj več. Konformist ni nikoli in nikdar ogorčen zares, saj se zapre v svojo lupinico normalnosti, koristoljubnosti,

kariere, v duh »množice« in brezosebnosti, v posmeh, v priključevanje delodajalcu, pretvarja se, kakor da bi ne videl nobene stiske, zavidljivo obrekuje slabosti drugega brez kakršnega koli sramu in tako dalje in tako naprej. Čedalje manj je na sejah uredništev odkrite besede o kakšnem problemu, čedalje manj si upa katero koli uredništvo nastopiti v imenu človeka in ustvarjajca pred javnostjo zares in kakor opažam, se tudi uredništva rada skrivajo v »intimnost« pogovora uredniških odborov, da bi pa razkrile prave namene in pomene svojega ustoličenega bivanja, se jim pa morebiti zdi preizkušnjo. Tako stojim pred vsemi možnimi in nemogočimi gospodi kot umetnik čisto sam, posebno takrat, kadar govorim odkrito. Dokler bo trajalo takšno starje, kjer se bo človek bal človeka, češ zmanjnil mi bo stolček, naložil mi bo pod noge polena, dokler bodo uredništva ob kavi čisto mirnodušno prepuščala reševanje problemov drugim in povečevala zmešnjavo med narodom, dotlej se bom v veliki meri počutil ogorčenega. A samo ogorčenost nikamor ne pripelje, ker se ne more zares boriti proti izrojenosti in zoper duhovno lenobo. Kadar koli se namreč odločim za kakšno stvar, se najprej ogrejem sam zanj, v svoji notranjosti, pa naj bodo okolice in prividne meje še tako hude! Nekako potopim se v pisanje, v predmete in osebe svojih predstav in šele ko so te predstave dobrega utemeljene s človekovo usodo, šele tedaj lahko porečem, da sem zadovoljen s samim seboj.

A ravno ta razvidnost, ta odgovornost pred samim seboj je moji okolici najčeseje tuja, nekoristna, ali celo žaljiva, vredna posmehovanja. Kot umetnik se torej počutim v današnjem kulturnem prostoru zelo neugodno, in res je, da se to neugodje, pomešano še z ogorčenjem zavoljo vsakršnih krivic, zavoljo volje in moči tistih, ki se ne zmenijo za pravo afirmacijo umetnosti, marveč za goli, namišljeni, učinkoviti uspeh, res je torej, da se to neugodje v trenutkih spreminja v apatijo, v občutek odvečnosti. Kajti pravico imajo tisti, ki so močnejši, vsaj tako mi skoro vedno pokažejo, močnejši pa so tisti, ki imajo svoje žrtve.

Kjer pa so žrtve in kjer je moč, tam igra poglavitno vlogo nasilje, tista skrajno surova sila človekovega delovanja, kjer so tudi močni na koncu brez moči. Nasilje ne priznava umovanja, ampak ustroj; ta ustroj je po svojem bistvu iracionalen, dasiravno je praktično uporabljen. V ustroju nasilja so umetnikova dela ustrojena po zlaganem prepričanju, zdaj se mi nekako, po diktatu, programu, ali zahtevi. Odtod toliko eksperimentiranja v umetnosti brez izpovedi, brez osebnosti, kjer se kaj hitro najdejo in se potrjujejo brezosebnosti. Po mojem osebnem prepričanju je umetnost brez pravi izvornega čutnega, torej iz predvsem osebnega žgočnega prodiranja v svet samo lep okvir brez slike, ki bi naj krasil sobe močniti. Ali pa se na praznih stenah tudi pokaže živa doba in resnica žitja in bitja, v kateri biva umetnik, ki jo dopolnjuje?

Seveda ne govorim sedaj v imenu intimnosti, tiste malomeščanske in meščanske intimnosti, ki si privošči popolno brezskrbno ugodje; govorim predvsem o vprašanju osebnosti, notranjega prepričanja, ki često v umetninah nima nobene utilitarne vrednosti; govorim o ustvarjanju in ne o pisavi. Če bi na primer bila umetnost uporabna, bi lahko vzel na primer Van Goghove čevlje, težke kmečke čevlje samo kot odsev težkih čevljev in nič več, in bi lahko sklepali, da takšni čevlji niso uporabni drugače kot na pogled; če bi se vteli zgolj v formalnih, oblikovnih krogih, bi na primer gledali pisavo in podpis literata in ugotavljali po lepopisu, ali je dober pisec ali ne; to je sicer popolnoma zgrešeno, a prav takšna transcendentna pojmovanja živijo v našem javnem življenju z veliko silo, svoj pravi odraz nepravilnosti pa

najdejo v kulturnih institucijah. Te kulturne institucije so naravnost čudodelne pri nas: kadar gre za kakšno prepričanje, ga znajo vodilni ljudje institucij tako neizmerno posplošiti, da ni prepričanje ne tič ne miš, da se v frazeologiji izgubi še tisto vsebinsko vodilo, ki bi naj ustvarjalo programe za vključevanje umetnika v kulturno in družbeno življenje. Kadar pa gre za koristi, tedaj pa so že tukaj takšni, ki bodo kot vodilni v kulturnih institucijah znali zadostiti svojemu samoljubju. In kje se skrivajo pravi umetniki in zakaj se skrivajo? Ali je »ubijanje« umetnikov res naša usoda? Pa kakšna je že vendar ta usoda?

Sedaj že slišim, kako mi odgovarjajo: takšni smo Slovenci, takšna je usoda slovenskega naroda. Pri tem mi lahko pokažejo lepo vrsto zgledov, češ kaj pa smo naredili od Trubarja dalje. Odgovarjam jim: Prav umetniki so povzdignili slovenski narod od Trubarja dalje, pa čeprav so trpeli. Borili pa so se prav vsi, brez izjeme, proti nekakšni usodi, v kateri bi se naj Slovenci izgubili. Res je bilo tudi delo umetnikov preganjano in res je, da gospoda na stolčkih še danes ne trpi umetnikov, posebno tista gospoda, ki meščansko životari v publicistiki, v kulturnih institucijah in po lepo opremljenih uredništvih, najsi živi od njihovega ustvarjanja. Jaz osebno zato nisem več prišlaš nobene institucije, pa naj bo še tako in tako kulturna, naj se še tako in tako izkazuje, češ da je dobra, pravična in vzvišena nad življenjem. Proti duhovni lenobi se bom tudi boril z ogorčeno odgovornostjo, zakaj prav te dandanašnji posebno manjka v zasebni in družbeni zavesti vodilnih. Zdi se, da zavladala krilatica: Red naj delajo (filzični) močni, vladajo pa naj (moralno) šibki, čeprav ta krilatica ne pozna nobenih meril, kriterijev, po katerih bi kakšni stvari dali pravi pomen in pra-

vo porabo. Zanimivo pri vsem je še, da takšna krilatica lahko nastopa kot ideja, katere merilo je čas oziroma bitje mehanične, okostenele, kulturne, ustoličene ure. In vendar ta krilatica lahko vlada, kajti uravnava jo nasilje, grožnja pred rešetkami, na hitro užaljeni vodilni, veličastnost institucije. Jasno je, da v takšnih in teh razmerah še malokje vidim kritiko vsega obstoječega.

JURIJ KURE

NOC TURNO

*Če si molčala tisto noč,
sem ti verjel in te s srcem poslušal.
In oči so poslušale.
Si molčala?*

*Poj "nocturno", si želela.
Srce je ubogalo, prsti so igrali.
In nisi opazila, kako je sonce zašlo!
(Moje nenasitne dlani, prsti, trepet.)*

*Telesi v blede mesečini,
ki se naslaja s toploto...
Nič več ne poslušaj Chopina —
bojim se kakor ti.*

*Potem sva odšla daleč,
daleč od plitve vode,
od najine bojazni
in jaz sem vedel, da bi te lahko
ljubil.*

*Vonj suhe, morske trave
in val, ki ponovno pljuska,
ki se vrača in žumeče prihaja —
ustnice poljubljajo odsekano roko.*

*Mesec se v noči ustavlja na naju,
hotel sem,
da zbeživa,
ves čas sem te stiskal za roko,
in ti si morala teči za menoj,
in ti si se me morala bati,
in ti si trepetala v slepi nasladi.*

*Ko sva prispela na vrh —
o, samotne skale!
Gledala si v temo morja pod seboj,
poljubljaj sem odsekano roko.*

Prazna dlan

*To je tista dlan,
tista rdeča,
ki trepeče v vetru...
To so prsti,
prelomljeni,
ki prosijo v soncu —
O, dlan, ki drhti,
boža te v snu,
dež polzi po mrtvem čelu...*

BOJAN GORJAN:

Klub mladih- ali klub dolgo- lasih?

Zapisali smo že, da bi naj klub mladih v Mariboru predvsem vzgajal, da bi torej skrbel predvsem za duhovno plat mladostnikov, ki vanj zabavajo, hkrati pa naj bi skrbel za zabavo naše ljube mladine. Pri vprašanju: ali udeleževanje v javnem življenju, ali zabava, zaidemo v dilemo, ki jo še danes klub mladih presnavlja. To presnavljanje se je pokazalo predvsem v tem, da je premalo predavanj, v zadnjem času jih skorajda ni, medtem ko mladina lahko posluša juke-box, samo in samo beat, kakor da bi druge glasbe sploh ne bilo. Poleg tega uspevajo še družabne igre, kot na primer karambol, posebne vrste račni nogomet, človek ne jezi se, šah, dobili pa so še dirkalnice avtomobilov — maket Avtomobile poganjajo električno. Poleg tega se kuhajo v klubu mladih izvrstno kavo in imajo odlične sendviče in nekaj sladic. Tako vsaj s strani zabave, za katero je lepo in skrbno priskrbljeno.

Posebne vrste zabave so zabavni beatniški mladeniški plesi konec tedna. Tedaj se trese poslopje kluba mladih, tresejo se mladinci in mladinke, ko skačejo v shaken, tresejo se poobradki nekaterih mladeničev, ki se gredo na "aufbiks" v park in k Vrzelu, skratka vse se trese ob mogočnem ozvočtvu električnih kitar. O teh plesih je pisal tudi klubski programski vodja Zora Hudalet v Naših razgledih, kjer povsem jasno vidimo, da oglušajoče kričanje v zvočnike ni glasba in da tudi baka-nalske poskakovanje ni ples. Zora Hudalet se upravičeno hujuje, saj je vzdušje v klubu mladih dozorelo

Ples — skoraj edino delovanje mladine?

v pravcato plesočo, histerično, kaotično brezdušje; le-to seveda ne more uveljaviti svojega namena javno na nobenem družbenem področju, zato ostaja v mejah kluba mladih.

Takšen ples ni nič kaj uporniški, saj je prirejen samo in samo za huronsko norenje, a tudi takšna mladinska institucija, kot je mladinski klub, se s takšnim tresenjem nič kaj ne izkaže, pa naj beatništvo prinaša v žep kluba lepe denarce. Gotovo je, da klub mladih pojmuje še zmerom mladi rod v formalnih ali celo mehaničnih okvirih, saj mu ponuja predvsem zabavo, manj pa skrbi za njegovo odprtost v svet, za razvoj mladostnikove zavesti, za uveljavljanje mladine v družbi. V tem je klub mladih takšna institucija, ki ima sicer res lepe prostore, nima pa dovolj prave sveže in mlade krvi. Kajti utrjuje se gledati iz dneva v dan mladino, ki se zabava kar nekaj po otroško ob družabnih igrah, kakor da ne bi bila sposobna zadihati s svojimi pljuči. Že zato bi klub mladih moral najprej po-

svetiti več svoje pozornosti programu, in to daljnoročnemu programu na idejnem, kulturnem in ideološkem področju. Šele kasneje pride na vrsto igra. Če se ne bo pojavilo novejša žitja v klubu mladih, bo klubsko življenje podobno enolični praznini vsakodnevnja, bo zavladala jalova in v sebi zaprta miselnost »brigaj se zase«, bo še tisto malo mladine, kar je zahaja v klub mladih z veseljem in s praviimi interesi (na primer dramski krožek), postalo samo del brezobličnega hrupa. Sedaj je še vedno klub podoben takšni instituciji, ki živi v razmerah, kjer je mnogo hrupa za nič. Zalostno je, da ni nič hrupa za pravo snovanje v ustvarjalnih, ali če hočete, v mladih delovnih vrstah v klubu.

Zamrlost misli in dejanja bo mogoče odpraviti šele tedaj, ko bo torej PROGRAM, delovni program dobil svoje pravo mesto v tej mladinski ustanovi. S programom bodo tudi resnične možnosti za vse nedolgočasce, kratkolasce, normalne fante in dekleta večje.

POTREBEN JE IZHOD IZ KRIZE

Nič novega ne bom povedal, če napišem, da je Zveza mladine prišla do tiste točke, ki ji rečemo kriza in je potrebno poiskati iz nje temeljno preoblikovano, novo pot. Njen idejni kot tudi organizacijski koncept ni šel vzporedno z družbenim razvojem, in to je povzročilo padec njene vloge in pomena. Jasno smo uvideli, da je njeno delo že nekoliko let nazaj »slonelo« le na nekaj mladih entuziastih (v Jugoslaviji je danes vsaj tretjina od skupnega prebivalstva mladih ljudi), ki so se slepo zaganjali v zid organizacijske strukture, ki jo je postavila mladina 1945. leta, ter z raznimi spremembami in dopolnitvami iskali izhod iz zastarelega sistema.

Vse premalo je bilo načrtnega dela in sodelovanja širšega kroga mladih pri načrtovanju smeri razvoja ZM. Njihove ideje in predloge so upoštevali le prek anket, katerih veljavnost je po mojem mnogo manjša, kot jim običajno posvečamo pozornosti. Nima namena ovreči njihovega pomena pri spoznavanju mišljenja širših množic, vendar iz lastnih izkušenj vem, kako se »malo za šalo, malo za res« izpolnjujejo takšni anketni lističi.

O tem, ali je mladini njena organizacija potrebna ali ne, se mi zdi nepotrebno razpravljati. Takšna, kot je danes, prav gotovo zelo malo. Mladina pa potrebuje svojo organizacijo v taki obliki, kot si jo sama želi. Njene želje bomo morali upoštevati pri izdelovanju novega programa ZM. Zato bi bilo potrebno organizirati pogovore, na katerih pa naj ne bi sodelovali le člani mladins-

skih šolskih in tovarniških komitejev, temveč čim širši krog mladine. Pogovore bi lahko organizirali OK (občinski komiteji) in povabili nanje psihologe, sociologe in ostale strokovnjake, ki se ukvarjajo s problemom nove oblike organizacije ZM. Na takšne razgovore bi morali priti že z določenimi koncepti in mišljenji mladine z drugih razgovorov. Zanimivo bi bilo tudi izvedeti, kako deluje mladina v drugih državah, predvsem socialističnih, ter v kakšnih oblikah. Vem, da takšna tribuna ne bo uspela, če bo nekaj plakatov v mestu vabilo mladino v dvorano, kjer bi se naj odvijal tak pogovor. Mnogo bolje in z večjim uspehom bi se to izvedlo na Solah (predvsem II. stopnje), mladinskih klubih in gospodarskih organizacijah. Ob dobri organizaciji tudi obisk ne bi izostal. Seveda bi se pa morali kasneje zaključki takšnih pogovorov upoštevati

in priti v »novi« organizaciji ZM do veljave.

Mladinska organizacija bi morala biti bližja mlademu človeku, zavzemati bi morala področja, ki ga zanimajo, in dobiti svoje mesto v družbi.

Njena organizacija bi morala biti razdeljena po interesnih sferah in zavzemati področja od umetnosti, moderne glasbe, petja do politike ter znanosti. Zavzemati skratka vse tisto, kar je mlademu človeku blizu, potrebno in koristno. Ne bi smela biti samo ideološko-politična, temveč tudi vzgojno-izobraževalna organizacija. Toda ta področja bi morala biti razdeljena in po vrednosti cenjena.

Zveza mladine je izgubila tudi mnogo na svoji družbeni veljavi, ker je bilo njeno delo zadnjih let ne manjše in slabše, temveč mnogo bolj stihijsko, neorganizirano in zunaj mladinske organizacije. Mnogo dela, volje in sposobnosti bo potrebno, da si bo mladina in njena organizacija priborila svoje mesto v družbi. Toda to bo vse premalo, če bomo napačno zastavili nove temelje, zato moramo svojo organizacijo sedaj organizirati tako, da bo pritegnila večino mladincev. Njene oblike dela se morajo neprenehoma spreminjati ter prilagajati spremembam razvoja ter stopati s časom v korak. Le tako bo mladina z zanimanjem sodelovala in pokazalo se bo, da ni mladina bila doslej nezainteresirana, temveč neorganizirana.

Anti Gorjup

PEREČI PROBLEMI MLADIH V POMURJU

Pred kratkim je bila v Lendavi letna konferenca mladine občine Lendava. Iz mnogih referatov je bilo razvidno, da ima mladina lendavske občine mnogo problemov. Med ostalimi je potekala beseda tudi o mladih gospodarstvenikih na domačih posestvih, ki jih je čedalje manj. Ugotovili so, da vsa vaška mladina hiti iz domačih kmetij, ter si išče zaposlitve v mestih. O tem perečem problemu je spregovoril član komiteja Ludvik Bratkovič, ki je med drugim poudaril, da mladinec iz kmečke družine s končano kmetijsko šolo zapusti domačo zemljo ter si išče zaposlitve pri delovnih organizacijah, kar je vsekakor zgrešeno. Moramo stremeti za tem, da ostanejo na domačih posestvih predvsem šolani kadri, kajti le tako bo prišlo kmetijstvo v Pomurju do zaželenih stopnje, je zaključil tov. Bratkovič.

Jože Bratuš, uslužbenec Zavoda za zaposlovanje v Murski Soboti, je dejal, da se mora mlad človek sam uveljaviti v delovni organizaciji in si tako pridobiti zaupanje za pridobitev zaželenega položaja, medtem ko ne sme biti Zveza mladine tisti faktor, ki bi dodelila mlademu ta položaj.

Med ostalimi sta spregovorila še predstavnik ZM Slovenije, ki je govoril o uveljavitvi in delu mladih v Zvezi mladine ter predstavnik mladine občine Čakovec.

IVO KURNJEK

Literarni večer prve gimnazije

Pred kratkim je literarna sekcija dr. Franjo Crnek na prvi gimnaziji v Mariboru priredila literarni večer, na katerem so mladi ustvarjalci brali svoja dela. Podobno prireditve so pripravili že lani (izvajali so jo tudi v Ljubljani), vendar je bila letošnja boljša od lanske. Osrednja dvorana v klubu je bila polna in lahko trdimo, da se mladi ljudje zanimajo za kulturo, ko tolikokrat vzdihujemo, kako je mladina nezainteresirana. Občinstvu so se predstavili: Breda Bernetič, Mišo Hochstätter, Jadranka Holz, Jasna Kozar, Stanka Kuhar, Rajko Presker, Slavica Pribičević, Jasna Standar in Marija Svajncar. Na klavirju je izvajalec spremljal Zvonko Rudolf.

Ustvarjalci literarne skupine prve gimnazije se v svojem skupnem delu seboj močno razlikujejo, saj ne predstavljajo neke idejno enotne celote. Glede tega, ali so prozaiisti ali pesniki, bi jih lahko razdelili na dva skoraj enakovredna dela. V njihovih delih prevladuje ljubzenska tematika,

O delu soboških gimnazijcev

Na razdalji 200 km od republiškega centra, na skrajnem severu Slovenije, stoji ena izmed sedemtridesetih slovenskih gimnazij.

Kljub temu da je murskosoboška gimnazija ena izmed prvih v Sloveniji — saj s svojim kulturnim, športnim in idejnopolitičnim udejstvovanjem prednjači pred marsikatero slovensko gimnazijo — o njenih uspehih govorimo in pišemo zelo malo. Gimnazija prednjači tudi v učnem uspehu. Za uspehe ima velike zasluge ravnatelj gimnazije, ki s sodobno metodo vzgaja in usposablja mlade. Prekmurce za življenje.

Na letošnji III. GIMNAZIADI v M. Soboti, 30. in 31. maja, je sodelovalo 25 slovenskih gimnazij in predstavniki vseh jugoslovanskih republik z izjemo Bosne in Hercegovine. Na predvečer je v M. Soboti pripeljal posebni vlak, VLAK PRIJATELJSTVA, gimnazijce iz Ljubljane, Celja, Tolmina in Nove Gorice. Skoraj vsem gostom (bilo jih je več kot 700) so murskosoboški dijaki nudili zasebna prenočišča, kar je nedvomno lepa gesta, ki jo v Sloveniji malokdaj doživimo.

V času GIMNAZIAD so bile športne in kulturne manifestacije. Tekmovali so v šestih športnih disciplinah. Lovorike iz vseh disciplin so odnesli dijaki domače gimnazije.

Priredili so tudi samostojno razstavo likovnih umetnikov, filatelistično razstavo in literarni nastop. Ob svečanosti so dijaki izdali tudi zanimiv BILTEN. Program pa je prenašal tudi radio M. Soboti. Ob koncu svečanosti so prejeli VERIFIKACIJSKO POHVALO od republiškega sekretariata, ker so izpolnili vse pogoje, ki jih določa navodila verifikacije, in o verifikaciji gimnazije.

ŠPORTNO UDEJSTVOVANJE JE NA VISKU. Med dijaki ni nikogar, ki ne bi telovadil ali se kakorkoli aktivno udeleževal v športnih disciplinah. Tudi šibkejši in bolehniji dijaki aktivno sodelujejo in nikomur še na mikroviziterji in podobno.

Udeležujejo se skoraj v vseh športnih disciplinah. Najaktivnejši so v nogometu, košarki, atletiki, mnogoboju in šahu. V ekipah ne smejo tekmovali dijaki, ki imajo slabe ocene! Zvezni zavod za proučevanje telesne kulture je podelil posebno priznanje trem slovenskim srednjim šolam.

Ze v osnovni šoli so nas opozarjali na maturo, o tem tako velikem prestopu v zrelost. Pa si pogledajmo, kaj menijo o njej dijaki srednjih šol.

Izbrali so tudi soboško gimnazijo. Najboljši telovadci treh slovenskih srednjih šol pa bodo imeli tudi brezplačni študij v Beogradu.

TUDI KULTURNO IN ZNANSTVENO DELO NE ZAOSTAJA. Na gimnaziji imajo svoje kulturno umetniško društvo, literarni krožek. Izdajajo pa tudi svojo literarno revijo. Revijo urejujejo in tiskajo dijaki sami. Profesor je samo njihov mentor.

Aktivno deluje tudi **MARKSISTIČNI KROŽEK**. Ob letošnjem tekmovanju za najboljši spis o **OKTOBRSKI REVOLUCIJI** je prejel prvo nagrado njihov dijak.

Občinsko politično vodstvo je letos sprejelo v ZK kar 21 gimnazijcev, kar je vsekakor najvišje priznanje vestnim članom marksističnega krožka.

Dijaki delajo tudi na znanstvenem področju. Letos so sprejeli prvo na-

grado na radijskem tekmovanju **SPOZNAVAMO SVET IN DOMOVINO**.

Predlani je bil zvezni prvak v tekmovanju mladih fizikov dijak France Bogataj. Tekmovanje pod naslovom Znanost mladim je bilo na filozofski fakulteti. France je na tekmovanju prikazal funkcionalnost svoje ga izuma: renesančne omarice.

Lani je dobil prvo nagrado iz področja biologije dijak SEPEŠI. Naslov tekmovalne naloge: Pomen kinetike v biologiji.

Se in še bi lahko pisali o zanimivem delu dijakov, prostor pa je skopo odmerjen. Prezreti pa nikakor ne smemo mladega Andreja Srako, ki je postal že pravi filmski »producent« — skratka mojster. **ZDRUŽENJE FILMSKIH DELAVCEV** mu je letos v Beogradu podelilo nagrado za kratki film **IZ ŠOLSKEGA ŽIVLJENJA**. Film je režiral, posnel in glasbeno opremil dijak sam. Andrej pa se udeležuje tudi na mnogih drugih področjih: vodi tečaj ljudske tehnike, fotografski tečaj, je pa tudi glasbenik in igra v orkestru kar dva instrumenta (ne naenkrat, seveda).

Morda bi bilo koristno in zanimivo, ko bi o svojem delu kaj več napisali dijaki sami.

MIROSLAV SLANA

Zopet nova generacija pred maturo

Zadnje čase mnogo govorimo o spremembah v našem šolstvu, tako srednjem kot visokošolskem. Dobro vemo, da je predavateljska struktura na srednjih šolah neustrezna, da je financiranje nepravilno in pre nizko. Vedno bolj se oddaljujemo od teorij o vsestranski možnosti za študij. Mnogi so se morali sprijazniti z dejstvom, oče je imel premalo sredstev za hčer ali sina, ki bi jih potrebovala za šolanje, štipendij skoraj ni več. Kaj preostane drugega, pač gremo delat. Če ne bo dela doma, pa v tujino. Pa raje pustimo te probleme, pred nami je zrelostni izpit.

Ze v osnovni šoli so nas opozarjali na maturo, o tem tako velikem prestopu v zrelost. Pa si pogledajmo, kaj menijo o njej dijaki srednjih šol.

Najprej ekonomska srednja šola

Po razgovoru z dijaki ESS sem izvedel, da tukaj niso povsem zadovoljni s pripravami mature in izbire predmeta. Zamenjava nekaterih profesorjev z novimi je zelo neprijetna za maturante, saj ima vsak profesor svoj način predavanja in dela. Mnogo bolj so nezadovoljni z izbiro predmetov. Na izbiro imajo šest strokovnih predmetov, med katerimi morajo izbrati dva. Toda za nekatere predmete se je odločilo po petnajst učencev, za nekatere pa nihče, ker pa mora vzeti vsak predmet šest učencev enega razreda, je prišlo do medsebojnih preprirov. Nekateri so le privolili, da bodo delali maturo iz predmeta, ki ga ne obvladajo tako dobro kot druge. Ker pa je bilo takih učencev malo, bodo sedaj določili profesorji, kdo bo odstopil od izbranega predmeta in delal določenega. Profesorji se branijo s tem, da jim dobre ocene pri predmetih dobro povedo, kaj kdo obvlada. Dijaki pa se s tem ne strinjajo, saj to ni zadovoljiv dokaz, kajti mnogokrat se ti pri spraševanju nasmehne sreča.

Tekstilna tehniška šola

Na tekstilni srednji šoli so različna mnenja o maturi. Za diplomu imajo obvezno slovensščino in še strokovni predmet. Tega pismeno izdelajo doma in ga kasneje zagovarjajo. Nekoliko so nezadovoljni s pripravami, ker so preskromne. Pri izdelavi diplome so potrebne mnoge meritve in preizkusi, zato opravljajo dijaki štirinajsturno obvezno prakso. Upajo, da jih bodo v tovarni dobro razumeli in jim nudili pomoč.

Gimnazija Tabor

Pri njih je prav tako obvezen predmet slovensščina, poleg tega predmeta pa imajo na razpolago še skupine z dvema predmetoma. Dijaki, ki bolje obvladajo matematiko in fiziko kot jezike so na boljšem. Ta prednost pa je v tem: le redko kateri dijak obvlada približno enako jezik kot matematiko, fiziko, biologijo ali kemijo. Ker imajo v skupini z jeziki biologijo, matematiko, fiziko in kemijo, se le s težavo odločijo za to skupino. Bolje bi bilo, če bi imeli vezane z jezikom, psihologijo, filozofijo ali sociologijo.

TSS — strojni oddelki

Tudi pri njih so problemi. Nekoliko me je sicer začudilo dejstvo, da so dijaki zelo »skromno« informirani o maturi. Pri njih je obvezen predmet slovensščina. Poleg tega imajo še strokovni predmet. Sicer si lahko predmet sami izberejo, vendar dijaki ne delajo pismene naloge doma. Profesorji sami zastavljajo vse naloge in vprašanja. Dijaki so mnenja, da bi bilo bolje, če bi sami lahko izdelali celo nalogo in jo kasneje zagovarjali. V tem razgovoru pa bi bila vključena profesorjeva vprašanja glede na dijakovo nalogo.

To so le nekatere srednje šole in nekateri problemi. Če bi bil idealist, bi zapisal, da so to tudi edini problemi dijakov-maturantov teh šol.

BRANKO ČERIC

M. Š. ml.

JERNEJ VRANIČ:

O „sodobni“ prvi ljubezni in o „sodobnih“ petošolkah

Neki stari rek praví, da so ženske zmerom osamljene. Če bi pogledali, kaj se za takšnim rekom skriva, bi videli nekoliko otožni obraz mlade deklice, ki je strašansko zaljubljena v svojega fanta, tako zelo, da bi morebiti celo verjeli, češ, kakor sužnja mu je. Ta prvotna in velika ljubezen živi v srečo mladenke in jo žge, a hkrati jo izmorduje, saj naše življenje ni sestavljeno iz samih lepih reči, marveč nosi s seboj tudi dosti blata. Vendar pa je zanjo ta prva sanja, prvo doživetje razburjene krvi in zazoritev telesa tista podoba ljubezni, ki se ji nobena ženska kasneje ne more odreči. Vsaka še vedno sanja o prvih pijanih korakih v ljubezen, vsaj na tihem, če že ne pokaže kdaj svojih občutkov v družbi. Najsi bo torej deklica še tako osamljena v vzdihih in v nekoliko trpkem, pa kljub vsemu radostnem pričakovanju ljubimca, vseeno najde tolažilo v sanjah o moči in o junaštvu, o moztosti. Junak njenih sanj je skoraj stalno isti, čeprav se moda spreminja in četudi nosijo fantje danes dolge lase in punce kratke. To junaštvo in moč in uspehi dajejo mladji deklici pogum, da v življenju najde trdno ljubezen, da se že v resni, nedolžni mladosti naveže na nek cilj. Torej je ljubezen vez med njenim srcem in med njegovim telesom.

Prav proti takšnim sanjam pa starši zelo radi godrnjajo, češ, saj ne počne drugega kakor da se vznemirjeno obnaša, pri tem pa navajajo cele kupe razlogov za hčerine neuspehe. Naj se postavijo na noge, si mislijo, nekoliko samoljubno brundajo zaradi današnje spolne „svobode“ in se čisto ne strinjajo z „novo generacijo“. Ali pa kdaj pomislijo, da so tudi sami prav tako sanjari, da so se zaradi svojih staršev vedli prav tako potepuško, radoživ, veselo? Kakor si si skuhalo juho, tako jo boš pa pojedla, pravijo večkrat, a vseeno ne mislijo tako hudo. Saj so navsezadnje zadovoljni, da so njihovi otroci pošteno, marljivi, delavni. No, zato pa želijo, da bi se dvignile njihove hčere — posebno njihove hčere — iz zmotnih sanj, da ne bi bile več razburjene, da ne bi jokale, da se ne bi razočarane zapirale v sobe...

Morebiti pa je prav v tem času ljubezen zrasla in se izkristalizirala še v eni izmed bistvenih človeških prvin — v spolnosti. Ni je že ljubezni, če ni spolnosti. In kakšna je pravzaprav ta spolnost, ali je nemara res takšna kot jo prerokujejo učene knjige, kakor so svarili pred njo starši in kakor z njo straši cel kup črnih ljudi?

Iz osamljenih nasmehov pa rasejo novi ljudje, tista trpka vrsta novega rodu, ki se ne sprijazni z življenjem že na prvi pogled, marveč vztraja v sanjski, pijani omami, z žarki radostnega koprnenja, z igrivim prepovednim osebnostjo; tako se znova rodi spolnost, ki sicer živi v tisočih in tisočih podobah, v tisočih in milijonih obrazilih, v slehernem ogledalu svojevrstne volje. A prav ta prvotna sla spolnosti nosi v sebi že tudi hkrati kal razkroja, skriva v sebi samo eno osebnost, eno srečo, eno življenje. Tako so sanje vedno pred stvarnostjo in mlade deklice najprej verjamejo sanjam, vidijo v življenju praznik, občutijo silno znamenje svojega telesa nekje v globini zavesti... Šele kasneje pride iztreznjeni jok. Res je tudi, da imajo mlade deklice več smisla za simbole, za impresivna občutja kakor pa njihove matere. V mladenkah se še skriva materinstvo z nekim tajanstvenim, skoro bi rekli zaobljubljenim poslanstvom novega življenja. In zaradi družinskih razmer, zaradi pomanjkanja, da celo zaradi „visokosti“ nekaterih ljudi je novo življenje obsojeno na obsojanje, nekako prirejeno je za natočevanje, zmerjanje. Prešernov verz: »Kaj pa je tebe treba bilo, dete ljubo, dete lepo...«, slišimo tudi dandanašnji, pa naj so se razmere med ljudmi še tako spremenile. Hladna družba se ne ozira na vročevrste posameznike, zato je pozimi celo v snegu videti tu in tam zaljubljenec, nekje pred vežami, ali za drevesi, nekje v gostem somraku popoldneva, v kinu... Sneg naleta na veter brije, oni pa stojijo tesno objeti in si še pečejo vroče besede v uho. Takšni so vsi mladi, prav povsod. Tudi »hladno« družbo prerese večkrat vroča ljubezen, kljub vsem zidovom zraste čeznje. Ljudje celo verjamejo, da ljubezen traja še izza groba, izza najtemnejšega, a najvišjega zidu. Tudi takšna podoba ljubezni je sanjska, saj drasti mlada srca, jim vliva moč za življenje in daje ljubezni pravo osebnost. Te sanje presanjajo petošolke v puberteti in jih hočejo še dalje obdržati zase, povsem zase. Nič jih pač ne moti, če mislijo starši drugače, če jim družba nasprotuje, prav nič jih ne izmorduje. Če jih zaprejo v sobice, bodo še bolj brepenelce in zdihovalce in miko na tihem jokale, po drugi strani pa se bodo poskusile izmuzniti krempljem, ki jih nočejo spustiti

v naročje njihovega močnega princa. Ali pa more kdo zatreti slo mladega srca s povprečnim okusom, ali more kdo zahtevati namesto sanj zgolj delo? Ne. Nič ni bolj priškrutnega na svetu, kadar ljubezen mladega človeka životari v eni sami obupni črti brez velike strasti, brez skrivnosti, brez iskanj. Zakaj mlad človek išče celo v ljubezni samega sebe, vendar je pri tem pijan; in če se izgublja, bo na koncu vendar našel samega sebe, svojo osebnost.

»Ej, k vragu stari, razkrojeni svet!«, si mislijo petošolke in v zimski megli hitijo po ulicah v mini krilih, da jih po kolenih in iznad kolen pošeno zebel Termometer pada, ljubezen raste! Vendar je kljub »večni« ljubezni na njih nekaj nenavadnega, nekaj izjem-

Cigarete in sanjav pogled — slika sodobne petošolke

nega, kar jih je postaralo: puder, šminke, lasje kakor razjedene mornarske vrvi, ali kot prava sračja gnezda. In če pogledamo v gostinske lokale, tedaj šele ponekod zaslišimo pravi vik in krik, pravi vrvež, vidimo lahko na primer kako ljubke, zasanjane petošolke kadijo s petošolci, kako se pomenljivo pomenkujejo o vsakdanjih zadevah kakor stare mame, kako celo oponašajo starejše... Zakaj hočejo biti starejše, čemu pavje perje ljubkemu vrbacu? To je naravnost nekoliko noro po eni strani, po drugi strani pa je hladno preračunljivo: za tistega namreč, ki pada v ekstazo ob plesih, ki se pudra, šminka, lepitič, ali našemi v najbolj čudne in neskladne žive barve med seboj je norost zelo pripravna; za tiste pa, ki se derejo v ojačevalce ob beatniškem vršiču električnih kitar, da, tudi

za tiste, ki izdelujejo posebne šminke, pomade, pa kričeča oblačila, za tiste je norost mladih nekakšen račun in zaslužek. Vendar pa sam zaslužek »norosti« ne pripelje nikamor, pa naj se petošolke-beatnice še tako irdovratno upirajo takšnemu mnenju; če pa kam pripelje, jih zvede le v razočaranje, v postarano melanholijo. Odloč mladostni izbruh veselja, jeze in solz? Se zdaleč pa se ne nobeđen ne strinja s slabimi. Slabine so za tiste, ki so skriti nekje na koncu, a teh je dokaj malo. Z drugimi besedami: »nova« generacija ni slaba, le da ima svojevrstne manije obnašanja, rada žveči žvečilno gumo, rada pleše shake oziroma ples, ki je v modi..., vseeno pa je vsa »nova« generacija, če je zares nova, zaljubljena in pravzaprav srečna. Srečna more biti že zato, ker ni doživela grozot vojne na lasni koži, ker se ne bori na življenje in smrt za svoj obstanek. Morebiti je tudi zategadelj zaprta vase, veruje v mite dolgih las in mikrofonov. Prav petošolke — naj bodo že zaljubljene, ali ne — obožujejo beatništvo, čeprav niti same ne vedo, kaj je pravzaprav beat: ali je glasba, ali je gibanje, ali je beat ekstaza, ali je upor proti vojnem?...

Ljubezensko doživetje — posebno prvo ljubezensko srečanje — zapusti v dekletu močno sled, reka njenih sokov se obrne proti izviru življenja, razburjena je in dovzetna za kristalna občutenja. Hkrati pa ljubezenska sla opijanja bolj kakor vino in čeprav traja samo nekaj bežnih trenutkov, se zarine v možgane in gloda kakor črv. In to predstavlja pravo srečo. Kajti kdor je v mladosti res doživel veliko, neizsanjano, pa živo ljubezen, ta bo cenil življenje in ga bo doživljal v vsej njegovi človeški globini, nekje na dnu zavesti mu bo šumela zamolkla strast iskanja, odkrivanja in ga bo navzile vsem tegobam osrečevala. Komur pa je ljubezen užitek, ali umetno povzročena sla, ta se kasneje pokasa svojih zmotnih predstav o svetu, zgubljen blodi sem in tja, pa naj kaže še tak videz ravnodušnega hinaveca! Jasno pa je, da mladi iščejo sami v ljubezni LEFOTO, ki jih lahko futno, pa čustveno zbega do takšne mere, da so razburjeni, zasanjani, srečni v »nesreči«. Prav petošolke so zelo razburljive, prave furije postanejo, kajti v njihovem sreču poplesuje pravi zimski vihar in vrtilinec. In če je res, da belina snega pomeni nedolžnost, devišstvo, nedotaknjeno telo, tedaj je vrtilinec čustev toliko večji, ko dvigne sneg in ga vrtinči po namišljenih pokrajinah.

Ampak »sodobne« petošolke ne bi bile sodobne, če se ne bi ravnale po modi, torej po beatnikih; njih sodobnost se kaže v napolnjenih dvoranih, kjer tulijo dolgolasi mladeniči v mikrofone tako močno, da se človeku skoraj trebuha razpara. Vendar so oči mladih deklice nekam zasanjane, gledajo nekam v izgubljeno daljavo kakor v tistem zamolkem pričakovanju, ko se prebujajo v telesu slastni sokovi. Moče pa je res, da se izgublja v vsakodnevnem enoličnem žvekanju žvečilne gume, v zmerom istem ritmu juter in večerov? Tudi takšne so. Vendar skoraj vedno zmaga svetloba, velika belečina, ki je pravzaprav sploh nikjer ni, ta belečina je trpkost zorenja. Vsaka petošolka čuti dandanašnji nekakšno praznino, z dolgočasno in utrujeno, lahko bi celo rekli nesmiselno sivino; a prav tako v njihovih srcih gori in zori prvotni občutek nezavednega materinstva, vse jasneje in močnejše se prebujajo v njih vez, ki ji pravimo ljubezen. Zato vsej modi navkljub lahko rečemo, da je »sodobna« ljubezen še vedno takšna kot je bila, naj je že zgubila staro pozlačeno lupino. V bistvu bo ostala enaka celo tedaj, »ko mene in tebe na svet« več ne bo.

Od tu in tam

— Folklorna skupina Veseli pastirji je gostovala s svojim programom 8. decembra v Gradcu, kjer so jih pristrčno sprejeli.

— MC-klubov OZN je imel 17. decembra plenum. Na programu so imeli sklepanje proračuna, poročilo o delu kluba, tekoče probleme in razno.

— 10. decembra je bila republiška proslava ob dnevu človekovih pravic v Vinici. Ob tej priložnosti so našli knjigo pisem, ki so jih poslali klubi širom naše domovine proti vojni v Vietnamu. Knjiga z naslovom »Poslušajte nas« bo poslana predsednikom države.

— Klub mladih je organiziral ciklus predavanj vse, kar te zanima. Prvo predavanje je bilo 7. decembra, ostalih sedem pa bo sledilo vsakih 14 dni. Mladina je pokazala veliko zanimanje za tovrstna predavanja.

— Mladinska organizacija Fram je organizirala v framski kinodvorani 3. decembra prireditve »Pokaži, kaj znaš«. Mladince iz Frama je treba za njihovo dejavnost prav posebej pohvaliti.

— Na šolah II. stopnje so v glavnem že izbrali mladenke-kandidate, za sprejem v ZK. Na nekaterih šolah pa so sprejem že opravili.

— Komite ZMS Maribor je razpisal za leto 1968 tekmovalce za najboljši aktiv. Kriterije ocenjevanja so nekoliko spremenili, ker stari niso več ustrezali.

— Mladinci I. gimnazije so pripravili z mladinci tovarne Elektrokovina proslavo v počastitev dneva JLA. Obiskali so vojske na karavli.

— Komite ZMS Maribor je ta mesec zaključil razgovore z mentorji šol II. stopnje o vprašanju realizacije dogovorov, ki so jih imeli novembra, in sicer: o delovanju mladih, sodelovanju s Klubom mladih in o vključevanju mladih v ZK.

— Mariborski Klub mladih so pred kratkim obiskali mladinci iz Idrije, ki so nastopili s kulturnim programom. Tekmovali pa so tudi v športnih igrah.

— Zveza za telesno kulturo Maribor je organizirala 16. septembra sestanek predstavnikov vseh šolskih športnih društev. Sestavili so častni odbor SSD, ter se pogovarjali o tekočih problemih.

— Komite ZMS Maribor je pripravil dne 18. decembra sprejem za pripadnike JLA v Klubu mladih ob njihovem prazniku. Vojske je pozdravil predsednik občinskega komiteja ZMS.

— Mladinci gimnazije Tabor so ta mesec izdali svoje glasilo. Glasilo so opremili z iluzorji.

— Mladinci I. gimnazije bodo praznovali novo leto 28. decembra v Klubu mladih. Ta dan bo klub za druge mladince zaprt.

— Mladinci in pripadniki JLA so se dogovorili za nadaljnje sodelovanje. Izvolili so tudi poseben odbor, ki bo pripravil vse potrebno za kviz »Spomni se tovariš« na temo legendarnega Pohorskega bataljona. Naj vam zaupamo, da bo prireditve 8. januarja.

PRED NOVIM LETOM

Z ZELJO, DA BI IZVEDELI, KAKšno IN PREDVSEM, KAKO USPEšno JE BILO DELO MLADINSKIH AKTIVOV V LETU 1967, SMO SE NAPOTILI NA NEKAJ SREDNJIH ŠOL V MARIBORU. POZANIMALI SMO SE TUDI ZA NJIHOVE NAČRTE IN NE NAZADNJE, POVPRAŠALI SMO TUDI, KAKO BODO PRAZNOVALI NOVO LETO. OČITNO JE, DA SO SKORAJ VSI ŽE POD VPLIVOM BLIŽAJOČEGA SE SILVESA, KI JE BESEDA KAR HITRO STEKLA...

Najprej smo se odpravili na srednjo glasbeno šolo, kjer nam je nekaj o dejavnosti mladih povedal njihov mladinski predsednik SREČKO KOVAČIČ: »Veste, pri nas je zelo težko delati v organizaciji. Vzrokov za to je več. Najpomemb-

Glasbenikom sem obljubil, bom se obiskal. Zaželel sem jim, sreče v prihodnjem letu.

»Pozdravi bralce Katedre,« so mi dejali, ko sem že hitel novim zanimivostim naproti.

JOZE ARNUS nam je povedal, kaj delajo in s kakšnimi težavami se srečujejo mladinci šolskega centra za blagovni promet.

»Na šoli zelo uspešno deluje klub OZN, saj smo v rednih stikih z MC. Organizirali smo tudi ekskurzijo v Slovenj Gradec. Poleg tega smo navezali stike tudi z mladinci iz sosednjih republik, itd. Toda tudi problemov ne manjka. Največji je prav gotovo ta, da nimamo primernih prostorov niti za redni pouk. Profesorji nam, kolikor je v njihovi moči, pomagajo, toda...«

— Kaj pa mladi — si želijo izvenšolske dejavnosti?

»Da. Zelo radi bi delali, toda nimamo primernih prostorov, kjer bi se lahko zadrževali.«

— Kaj pa noveletna jelka?

»Upam, da se bomo lahko zabavali po razredih, čeprav le-ti niso primerni za zabavo. 'Dedka Mraza' pa prosimo, da nam priskrbi nove prostore,« se je posmehljival Jože.

Zelo zanimivo bi bilo obiskati tudi gostinski šolski center, sem si dejal in se napotil tudi k njim.

V imenu mladincev je spregovoril FRANC DOLENC.

»Na šoli nimamo mladinske organizacije, saj so mladinci vključeni v aktivne po podjetjih. Imamo pa šolsko dijaško skupnost. Tudi pri nas so problem učilnice. Na šoli imamo krožek RK. Mnogokrat pa organiziramo zanimiva predavanja. Tretji letniki večkrat sami prevzamejo na mladinskih prireditvah gostinske storitve.

Ker pa je veliko mladincev vozačev, je naše delo toliko težje.«

Potožil je tudi, da se šola sama financira, namesto da bi ji priskočile na pomoč delovne organizacije, ki dobijo po končanem šolanju usposobljene kadre.

— Kaj pa odnosi med profesorji in dijaki?

»Večkrat pride do nesoglasij, toda na srečo se največkrat dobro konča. Mladinci so izrazili nezadovoljstvo tudi zato, ker morajo plačevati za praktični pouk kuharstva 4000 starih dinarjev. Stipendisti pa, kljub temu da imajo male stipendije, plačujejo šolnino, ki znaša 10 tisoč starih dinarjev mesečno.«

— Kako pa boste praznovali novo leto vi?

»S tem žal ne bo nič, saj bomo zaposleni vsak v svojem podjetju. Veseli bi bili, če bi imeli za praznike prosto, toda zavedamo se, da nam naš poklic tega ne dovoljuje.

Pridite, obiščite nas za praznike, upamo, da smo se toliko že naučili, da vam bomo dobro postregli.«

1967

Na elektrogospodarski šoli so mi povedali, da je njihov predsednik JOZE KARMELO na praksi, zato bo najbolje, da ga poiščem doma. Ob odlični kavi se je dalo res prijetno pogovarjati.

»Veš, tudi pri nas se srečujemo s težavami, ki se ponavljajo že več let nazaj. Nikoli nismo skupaj, saj so nekateri razredi na praksi, zato se nismo imeli letne konference. Najzanimivejše je tekmovanje med razredi, vodstvo šole pa nagradi najboljšo razredno skupnost. Lansko leto si je najboljši razred zastoj ogledal drsalno revijo v Celovcu, ostali dijaki pa so imeli reden pouk. Poleg tega smo organizirali predavanja, v šoli pa smo gledali tudi zanimive filme.«

— Ali je mladina zainteresirana za delo?

»Ne bi mogel reči, da se ne želijo izvenšolsko udeleževati; toda večina je vozačev, ki se vozijo iz okoliških krajev, zato nimajo časa. Profesorji nam radi pomagajo pri našem delu, zato smo jim tudi zelo hvaležni.«

Najin pogovor se je obračal zdaj sem zdaj tja.

IN VENTURA

»Ni mi jasno, zakaj so v tekmovanje za najboljši aktiv ZM vključene strokovne in ostale šole, npr. gimnazija v isto skupino. Ze vnaprej se ve, katere šole so lahko prve. Sodim, da jih ne morale strokovne šole tvoriti posebno skupino.«

— Kaj pa novo leto?

»Delovnega načrta za leto 1968 ne bomo spreminjali, saj se zavedamo, da je boljše delati manj, pa to v redu. S praznovanjem pa ne bo nič, saj smo sami fantje, vozači pa bodo šli domov. Napiši se lahko tudi to, da si želimo malo več stikov s komitejem ZMS v Mariboru. Enkrat so najavili obisk, potem so se opravičili, da jih ne bo... no, od takrat pa je vse tiho. Želim, da bi nam pomagali predvsem pri idejno-političnem izobraževanju.«

Ob slovesu mi je zaupal, da navija za »vijolice«. Jasno, saj igra tudi sam pri mladincih »Maribora«, seveda le kot amater. Prosil me je, naj jih še kdaj obiščem, saj bi mi lahko povedali še marsikaj zanimivega.

»Bralcem Katedre pa srečno — 1968!«

M. L.

Kontra punkt neke noči

Kot otrok sem čakal
tisti dan

in večer

nestrpen

topel

za poletje in

nežen

dovolj

za november...

Kot otrok Strasti

in divji,

da nisem te čakal

pritajen ob dotiku,

neukročen —

da bi ti rekel:

ČUTIM TRNJE V OČEH!

ČUTIM TRNJE V OČEH!

Ta pesem, zlita v drhtenju,

in strah

in tvoja podoba

kriči in zahteva

poslednji akord — beži in ponovno se urača, brez solz in sramu,

za zadnji večer

veselje in sveče laži in prevara

nesmisla

naveličnosti

in slabištva...

BREZ GREHA

Čemu govoriš,

da ti je žal,

za tisto prečuto noč;

zakaj mi brezskrbna

ponujaš, brez greha,

svojo blede, mrzlo roko?

Nisi zardevala:

noč je bila,

imela si tople ustnice.

Drug drugemu tolažnika:

ne bova tagala —

le malo toplote sem našel v tvo-

jih nedrih...

Nisi nase pozabila —

nekoč boš morala,

žal mi bo tedaj.

In vendar se ni nič spremenilo:

dekleta —

in ti, ki te še vedno izgubljam...

MLADINSKA

bnejši je prav gotovo ta, da imamo ločen pouk. To pomeni, da smo v šoli dopoldan in popoldan. Tako si praktično ves dan v šoli, tistih nekaj ur vmes pa, saj veste...

— Kakšno je bilo vaše mladinsko delo?

»Najpogosteje smo sodelovali z našim glasbenim programom. Sicer pa je tudi zaradi tega veliko težav. Mariborski študentje so nas nekoč povabili, da bi ob neki priložnosti nastopili z našim orkestrom na njihovi prireditvi. Toda vodstvo šole nam ne dovoli nastopov, če vabila ne pridejo izključno na tajništvo šole. Mladinci sodimo, da smo v tem prikrajšani za eno izmed glavnih del izvenšolske dejavnosti. Povedal bom čisto odkrito. Poleg tega, da nimamo na šoli šolske dijaške skupnosti, smo sedaj ostali celo brez mentorja, kajti prejšnji je zapustil naš zavod. O nezainteresiranosti ne moremo govoriti, saj se praktično ne moremo izkazati. Pa tudi profesorji ne kažejo preveč dobre volje za delo, ki ni plačano. Upoštevati je namreč treba, da so skoraj vsi profesorji za razredni pouk honorarni nameščenci. Le-ti pa se za delo nas, mladih, ne zanimajo.«

Kaj kmalu sem bil obkrožen še z drugimi mladinci. Marsikaj so mi povedali. Potožili so, da tudi nekateri profesorji niso objektivni, da jih dobesedno ignorirajo, namesto da bi sedli skupaj in se pogovorili o vsem, kar jih najbolj teži.

— Kakšen pa imate program dela?

»Organizirati želimo več predavanj, morda bomo 'stisnili' tudi kakšen športni dan, saj veste, da nimamo telovadbe in si zelo želimo vsaj malo športne rekreacije.«

— Kaj pa praznovanje novega leta?

»Upam, da bomo tudi letos praznovali novo leto v šoli, kjer imamo primerno dvorano.«

Ob koncu pogovora mi je simpatični Srečko povedal še nekaj zelo zelo zanimivega za naše bralce. »V naši stavbi so kar tri šole: telesnovzgojna, vzgojiteljska in naša. No, in tako, kot mora biti, ima vsaka šola svoj zvonec. Toda vsaka šola ima malce drugačen urnik. Da se razumemo: pri sosedih zvoni pet minut prej kot pri nas, pri nas pa pet minut prej kot na vzgojiteljski. No, in takrat, ko zvoni prvič, mislimo, da zvoni pri nas, in oni, pri katerih zvoni prvič, mislijo, da je ta zvonec naš, tretji pa, da je njihov... no, in to se ponavlja.«

Kitajcem

Vi kličete Marx.
Mi pravimo Marx.
Vi kličete Lenin.
Mi pravimo Lenin.
Vi — socializem.
Mi — socializem.

Vi — revizionizem!
Mi — tak rdečegardizem!

Mi mir za mir.
Vi vojna za mir.

Vi vojna za mir.

Samo ta vojna —
potem naš delavec
svobodno naj živi.

A potlej še riža več ne bo
na dan — niti tri pešči.

Potem pa jejte svoj rdečegardizem,
potem pa pijte svoj extra socializem.
(Madona, ali se ne bi radi
samo znebili milijonov
lačnih ljudi!
Vrag pa tak maoizem!)

A čudo,
vi kličete Marx.
Mi kličemo Marx.
Vi in mi — Lenin.
Vi socializem.
Mi socializem.
Ena zastava,
a daleč smo,
kot dan od noči.

Tone Partljič

Tone Partljič:

VELIKI KRALJ BAO BAO MAO

KABINET KRALJEVIH MINISTROV. NA MIZI SPISI IN GOSJA PERESA. MINISTRI VZAMEJO V ROKE VELIKA TROBILA, KADAR SKOZI OKNO RAZGLAŠAJO VELIKE MISLI VELIKEGA KRALJA BAO BAO MAO. NA DVORIŠČU NAVDUŠENE MNOŽICE.

MINISTER ZA PROPAGANDO: (Z velikim tulcem na ustih kriči skozi okno.) Naš veliki Bao Bao Mao je pravkar izjavil, da naša država ni bila nikdar tako močna in enotna kakor danes in da se sedaj res lahko odločimo za končni obračun z našim večnim sovražnikom Makaruzijo. Kajti, državljani, red, ki vlada v Makaruziji, je nadvse nevaren našemu. Dokler bo v Makaruziji vladal revizionistični fevdalizem, se naš fevdalizem vsiroke faze ne bo mogel normalno razvijati. Zatorej je naš veliki mislec, politik, pesnik in vojskovodja odločil, da bo naša hrabra in brežštevlna armada na grmadi sežgala ljudstvo Makaruzije, saj je pripravljena na ta poslednji spopad v zgodovini, v katerem, kot je naš mislec ugotovil, moramo zmagati, kajti naša številčnost, bog in pravičnost stvari, za katero se borimo, nam bodo pomagali.

KRIKI MNOŽICE: Živel Bao Bao Mao, Bao Bao Mao, Bao Bao Mao!!!

MINISTER ZA PROPAGANDO: (Se obrne od okna.) Prikažite se pri oknu, vladar!

MINISTER ZA VOJSKO: In salutirajte! BAO BAO MAO: Rajši ne bi. Rajši ne bi. (Sedi skrušen na prestolu.) Rajši ne bi. (Videti je zmučen in bolan.)

MINISTER ZA PROPAGANDO: Hudiča, ne bodite taka šleva, ljudje vas kličejo.

MINISTER ZA KULTURO: Povejte jim kak svoj verz!

BAO BAO MAO: Rajši ne bi, rajši ne bi.

MINISTER ZA POLITIKO: V tem trenutku, ko so fevdalne mase tako navdušene, bi bilo to zelo primerno, vladar.

BAO BAO MAO: Star sem in bolan in na stranišče me tišči.

MINISTER ZA KULTURO: Tak nero-

den vladar, množice pa kličejo svojega boga. (Vzame trobilo in gre k oknu.) Zvesti naši vojščaki, zvesto naše ljudstvo, veliki, največji Bao Bao Mao pregleduje zadnje vojne načrte za osvobodilni pohod na Makaruzijo, ki nam je trn v peti, in se bo vsak trenutek pojavil na oknu. Medtem smo mi, ki imamo čast dihati in prebavljati v njegovi bližini, slišali nov verz iz njegovih ust; zakaj, on ni samo največji nezmotljivi vladar, on je tudi pesnik, kot ga še ni nosila zemlja. Dobro poslušajte, živite se vanj, pozabite za trenutek na svoje vedno lačne želodce in slišali boste krepke besede in odločne misli in spoznali boste, kako je umetnost te naše dobe plemenitejša od one usrane umetnosti v sužnjelastniškem redu, kako je bedna in neidejna pobožnost kakega usranega Rima in Aten...

KLIČI: Tako je Bao Bao Mao!

MINISTER ZA KULTURO: (RECITIRA)

Sonce vzhaja in zahaja
v svetu še revizionizem
se nahaja.
Mi moramo ga streti,
da bomo mogli lepo
peti.

KLIČI: Bao Bao Mao, Bao Bao Mao!!!

MINISTER ZA KULTURO: Vraga, vladar, ljudstvo si želi vojne, krvi, vas...

Hočejo svojega kralja, pokažite se jim.

BAO BAO MAO: Rajši ne, revmatizem me daje, noge me bolijo in moral bi it lulat.

MINISTER ZA POLITIKO: Lulat, ob pravem času hočete lulat; nič ne boste šli lulat, priklonili se boste ljudem, jim daj kako povelje in geslo, salutirali, potem pa pojdite, kam hočete.

BAO BAO MAO: Zakaj ste taki, zakaj mi ne daste miru, meni že davno ni več do vojne, rad bi imel mir...

MINISTER ZA VOJNO: Meni ni več do vojne, pravite, kdo pa je podpiral ljudstvo vseh petinšestdeset let vladanja, kaj; kdo je vzgojil celo generacijo vojakov, kaj; kje so zapirali šole, če ne pri nas in namesto šolskih knjig dali otrokom puške, kaj! Cela generacija ljudi nosi okus po krvi v ustih — sedaj pa mir. Mir bi radi, a mirno življenje ni več mogoče, preveč smo razdražili ljudi, moramo v vojno, a ne jemljite jim korajže, da jim ne upade volja, dajte jim velikih pomembnih besed kot včasih, pokažite se...

BAO BAO MAO: Rajši ne bi... rajši ne bi...

MINISTER ZA POLITIKO: (Vzame trobilo in stopi k oknu.) Pregledali smo zadnje načrte, preverili naše moči, ugotovili krivdo naših manj siromašnih sosedov in njihovo zločinsko obnašanje; veliki Bao Bao Mao prihaja k oknu, pozdravite ga po vojaško, salutirajte mu, njemu največjemu mislec, pesniku, vojskovodji, voditelju — z eno besedo geniju — kajti premagal je celo naravo, njegovo devetindevetdesetletno telo je vedno mlajše in močnejše in pripravljeno na nove spopade...

KLIČI: (Že zelo močno!) Bao Bao Mao, živel Bao Bao Mao...

MINISTER ZA POLITIKO: Ena dva ena dva ena dva ena dva desna... (Se obrne od okna.) Vraga kralj, pridite že, pridite, ljudi bo razneslo, pojdite se solit, dajte ministri pripeljite starega sem...

BAO BAO MAO: Rajši ne bi...

Ga pripeljejo do okna, množica skoraj ponori, tako glasno tulijo Bao Bao Mao... Korakajo leva Bao desna Bao leva Bao desna Bao...

BAO BAO MAO: (Salutira in pomaha množici, njeno navdušenje narašča.)

MINISTER ZA VOJSKO: (ga ušćipne)

Recite že kaj, recite...

BAO BAO MAO: Rajši ne bi, zaprite okno...

MINISTER ZA PROPAGANDO: Recite jim kaj...

BAO BAO MAO: (Ljudstvu) Ljudje, bratje, star sem že...

VZKLIKI: Neeeee!!!

MINISTER ZA KULTURO: Ste ponoreli, nekaj drugega!

BAO BAO MAO: A še sem močan...

Preglasijo ga vzkliki navdušenja in kričanje Bao Bao Mao na Makaruzijo...

BAO BAO MAO: (Na silo se obrne.) Zaprite okno!

VOJNI MINISTER: Kralj, sedaj moramo začeti vojno.

MINISTER ZA KULTURO: Kralj, sedaj moramo začeti s kulturno revolucijo.

BAO BAO MAO: Ne morem sedaj, dajte mi mir.

MINISTER ZA POLITIKO: Ljudje čakajo ukazov, v Makaruziji se tresejo.

BAO BAO MAO: Ne sedaj!

MINISTER ZA PROPAGANDO: Kdaj pa, kdaj pa, kdaj bi pa radi sedaj...?

BAO BAO MAO: Ne kričite, kaj nisem vaš kralj, preoblecite me prosim, polulal sem se pri oknu, polulal in poakal... Prosim.

PRED IZPITOM

Aforizmi

Neka banka si je omislila streho iz aluminija. Pretočila je jokajoče dinarje v pločevino.

ivan cimernan

Kdor je našel samega sebe, ta bo našel tudi šivanko v senu.

Nekateri vidijo, pa kljub temu živijo v večni temi.

Ker mu je bil prijatelj, mu je ukradel denar, kajti denar pokvari človeka.

dušan kirn

Smrt je življenjska izkušnja, ki nam pa ne pride več prav.

Egoist je večni zapornik v samici z zrcalnimi stenami.

Ker večina odloča, so geniji idioti.

rudolf petri

Jugoslovanska televizija

Študentsko življenje v filmskih sinonimih

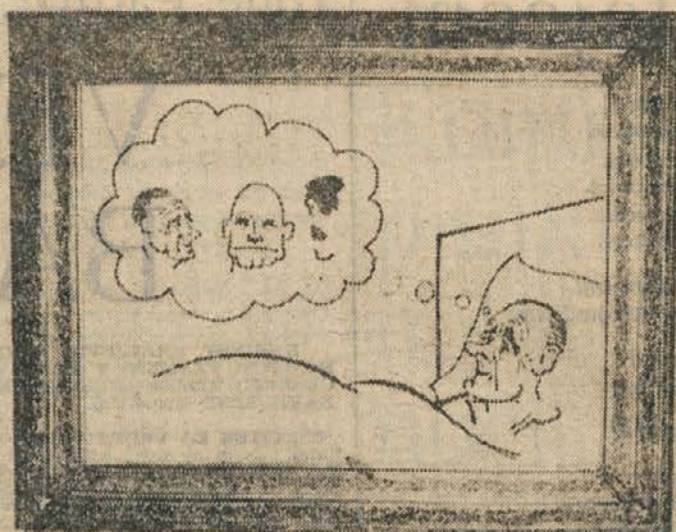
Izpit
Kolokvij
Po neopravljenem izpitu
Pred tablo
Odličen uspeh
Povprečni študent
Diplomanti
Praznik
Počitnice
Praksa
Prvi »čik«
Komisija za študentsko posojilo
Konferenca
zveze študentov

Trenutek obupa
Panika
Dolgo je pomnil
Srečanje s Frankensteinom
Daleč je sonce
Vrag vzemi slavo
Njim pripada slava
En dan življenja
Najsrečnejši dnevi
Sedmi križ
Mamljiva nevarnost
Sedem zlatih mož
Parada izgubljenega časa
Parada izgubljenega časa

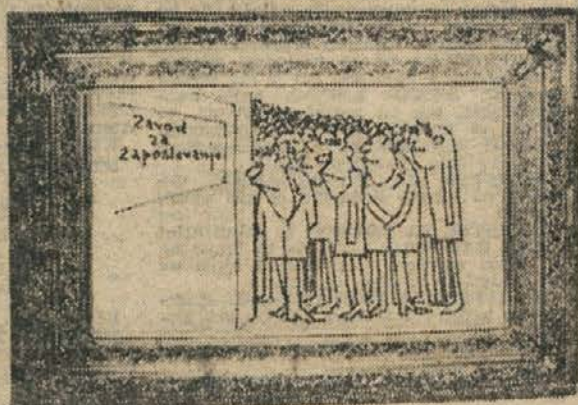
čerín

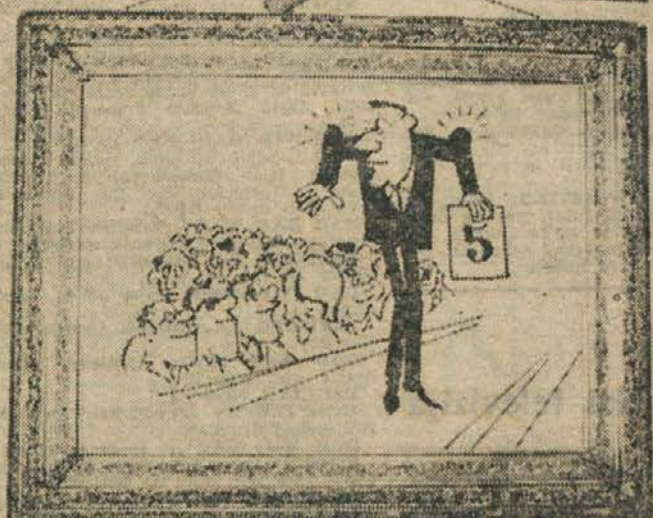
ŽAL NIMATE USTREZNIH KVALIFIKACIJ

SVETI TRIJE KRALJI

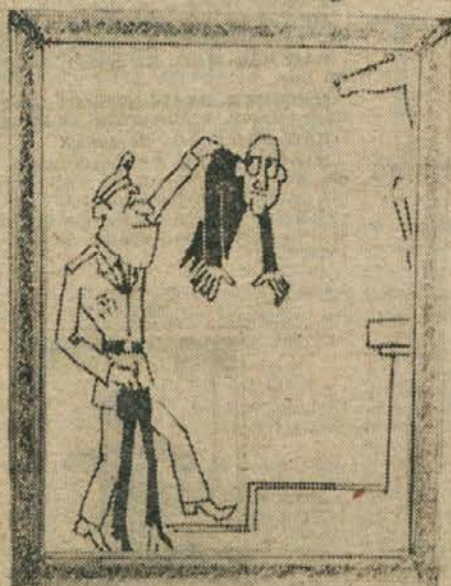
JUS ZLATE REZERVE

BREZ BESED

BREZ BESED

POSLEDICA ZATEGNITVE PASU

KDD PRAVI DA NI VEČ DEMOKRACIJE

BREZ BESED